

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra ruského jazyka a literatury

Rusky o Podkarpatské Rusi

Diplomová práce

Autor: Bc. Oksana Chernychko

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství pro střední školy – ruský jazyk a literatura

Učitelství pro střední školy – základy společenských věd

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Půža, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Oksana Chernychko
Studium: P19P0749
Studijní program: N7504 Učitelství pro střední školy
Studijní obor: Učitelství pro střední školy - základy společenských věd, Učitelství pro střední školy - ruský jazyk a literatura

Název diplomové práce: Rusky o Podkarpatské Rusi

Název diplomové práce AJ: Carpathian Ruthenia in Russian Language

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zabývá tématem Podkarpatské Rusi v 19. a 20. století a možnými způsoby zpracování tohoto tématu na středních školách. První část diplomové práce je zaměřena na stručný přehled dějin této části bývalého území Zakarpatské Ukrajiny. Úkolem je zpracovat historii a díla Podkarpatské Rusi a vzít v potaz důležitost historického kontextu s Českou republikou a Sovětským svazem. Druhá část diplomové práce má za cíl metodicky zpracovat témata z Podkarpatské Rusi, didakticky zpracovat pracovní listy a aktivity pro výuku ruského jazyka a literatury a přiblížit tak žákům dějiny Podkarpatské Rusi, které jsou nedílnou součástí historie České republiky. Má také seznámit žáky s poslechly a ukázkami textů s porozuměním, které mají s touto oblastí spojitost. Zároveň má tato práce za úkol seznámit žáky v rámci ruského jazyka s multikulturní výchovou jako průřezovým tématem.

POP, Ivan. *Podkarpatská Rus: osobnosti její historie, vědy a kultury*. Praha: Libri, 2008, 311 s. ISBN 978-80-7277-370-1.

POP, Ivan. *Podkarpatská Rus*. [2. vyd.]. Praha: Libri, 2014, 190 s. Stručná historie států. ISBN 978-80-7277-530-9.

RYCHLÍK, Jan a Magdaléna RYCHLÍKOVÁ. *Podkarpatská Rus v dějinách Československa 1918-1946*. Praha: Vyšehrad, 2016, 234 s. ISBN 978-80-7429-556-0.

Vznik ČSR 1918 a Podkarpatská Rus: (sborník z mezinárodní konference v Praze). Praha: Společnost přátel Podkarpatské Rusi, 1999, 142 s. Podkarpatská Rus. ISBN 80-85281-61-9.

PEJŠA, Robert. *Podkarpatská Rus v Československu 1919?1922: právní a politicko-společenské aspekty připojení Podkarpatské Rusi k Československu*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, 203 s. ISBN 978-80-246-3205-6.

ŠANDOR, Vikentij. *Podkarpatská Rus od vzniku ČSR po sovětskou anexi: (očima přímého účastníka událostí)*. V Praze: Rybka, 2013, 311 s. ISBN 978-80-87067-06-2.

RICHTER, Karel. *Podkarpatská Rusíní v boji za svobodu*. Praha: Česká expedice, 1997, 117 s. Podkarpatská Rus. ISBN 80-85281-44-9.

NEČAS, Jaromír. *Politická situace na Podkarpatské Rusi: (rok 1921)*. Praha: Česká expedice, 1997, 77 s. Podkarpatská Rus. ISBN 80-85281-50-3.

PURM, Radko, Stanislav JELÍNEK a Josef VESELÝ. *Didaktika ruského jazyka: vybrané kapitoly*. Vyd. 3., rozš. a upr. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003, 250 s. ISBN 80-7041-174-0.

PRŮCHA, Jan. Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006. První pomoc pro pedagogy. ISBN 80-7254-866-2.

Garantující
pracoviště: Katedra ruského jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Půža, Ph.D.

Oponent: Mgr. Jaroslav Sommer

Datum zadání závěrečné práce: 25.11.2019

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Mgr. Miroslavu Půžovi, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, odborný dohled a poskytnuté konzultace. Děkuji mé rodině a blízkým za podporu během psaní této práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala u vedoucího práce

Mgr. Miroslava Půži, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne ..

Anotace

CHERNYCHKO, Oksana. *Rusky o Podkarpatské Rusi*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 56 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá tématem Podkarpatské Rusi v 19. a 20. století a možnými způsoby zpracování tohoto tématu na středních školách. První část diplomové práce je zaměřena na stručný přehled dějin této části bývalého území Zakarpatské Ukrajiny. Úkolem je zpracovat historii a díla Podkarpatské Rusi a vzít v potaz důležitost historického kontextu s Českou republikou a Sovětským svazem. Druhá část diplomové práce má za cíl metodicky zpracovat témata z Podkarpatské Rusi, didakticky zpracovat pracovní listy a aktivity pro výuku ruského jazyka a literatury a přiblížit tak žákům dějiny Podkarpatské Rusi, které jsou nedílnou součástí historie České republiky. Má také seznámit žáky s poslechy a ukázkami textů s porozuměním, které mají s touto oblastí spojitost. Zároveň má tato práce za úkol seznámit žáky v rámci ruského jazyka s multikulturní výchovou jako průřezovým tématem.

Klíčová slova: Podkarpatská Rus, Rusíni, střední školy, ruský jazyk

Annotation

CHERNYCHKO, Oksana. *Carpathian Ruthenia in Russian Language*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. 56. Diploma Thesis.

The diploma thesis is focused on the topic of Ruthenia in the 19th and 20th century and possible ways of handling this subject in secondary schools. The first part of the thesis will focus on a brief overview of the history of this part of the former territory of Transcarpathian Ukraine. The task is to process the history and works of Ruthenia and to take into account the importance of the historical context with the Czech Republic and the Soviet Union. The second part of the diploma thesis aims to methodically process topics from Ruthenia, didactically process worksheets and activities for teaching Russian language and literature and bring students closer to the history of Ruthenia, which is an integral part of the history of the Czech Republic. It also has to familiarize students with listening and comprehension of texts passages, connected with the Ruthenia region. At the same time, this work aims to acquaint students in the Russian language with multicultural education as a cross-curricular topic.

Keywords: Ruthenia, Rusyns, high schools, Russian language

Obsah

Úvod	10
I. Teoretická část	12
Rusínské obrození	12
Oroszok: Rus nebo Rusín?	14
Konec 19. století, začátek 20. století	17
Rusíni za 1. světové války	18
Autonomie a Podkarpatsko	18
Česká stopa na Podkarpatské Rusi	20
Nezávislost a uspořádání Podkarpatské Rusi	21
Podkarpatská Rus a její role v SSSR.....	23
Krátce k Zakarpatské Ukrajině v 21. století.....	24
Krátce k pojmu Podkarpatská Rus	25
Multikulturní výchova jako průřezové téma v předmětu ruského jazyka.....	25
Interkulturní kompetence ve výuce ruského jazyka	26
II. Praktická část	28
PL1. Друзья и общество.....	29
M1. Postup	30
M1. RVP G – přínosy.....	31
M1. Očekávané odpovědi.....	31
PL2. Я – имя, фамилия, характер	32
M2. Postup	33
M2. RVP G – přínosy.....	34
M2. Očekávané odpovědi.....	35
PL3. В сети – Интернет и коммуникация.....	36
M3. Postup	37
M3. RVP G – přínosy.....	39
M3. Očekávané odpovědi.....	39
PL4. Школа, где я учусь.....	40
M4. Postup	41
M4. RVP G – přínosy.....	42
M4. Očekávané odpovědi.....	42
PL5. Путешествие.....	43
M5. Postup	44
M5. RVP G – přínosy.....	44

M5. Očekávané odpovědi.....	45
PL6. Литература и личности	46
M6. Postup	47
M6. RVP G – přínosy.....	48
M6. Očekávané odpovědi.....	48
PL7. Покупки и работа.....	49
M7. Postup	50
M7. RVP G – přínosy.....	51
M7. Očekávané odpovědi.....	51
Závěr.....	52
Seznam použité literatury a zdrojů	
Sekundární literatura	
Seznam obrázků	

Úvod

Tuto práci bych chtěla věnovat tématu Podkarpatské Rusi ve spojení s ruským jazykem. Ve své bakalářské práci jsem se na toto téma zaměřila především z historického hlediska. Nyní bych na dané téma ráda navázala i v této diplomové práci, avšak spíše z pedagogického úhlu. Práci bych chtěla věnovat učitelům, kteří chtějí obohatit vyučovací hodiny ruského jazyka, ale také každému, kdo má radost z rozšíření svých znalostí v této oblasti.

Téma Podkarpatské Rusi lze z pedagogického hlediska zařadit do vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace, dále také do oblasti Člověk a společnost. V době, kdy se stále častěji střetávají kultury, si toto téma zaslouhuje rozvinout svůj potenciál v praxi. Věřím, že k vzájemnému obohacování kultur je potřeba lidská kooperace. Aktuálnost předkládaného tématu vidím právě ve školství.

V učebnicích ruského jazyka je historicko-kulturní a literární komponent představen v menším rozsahu kvůli omezenému počtu hodin výuky. Dotace hodin ruského jazyka jsou na různých školách jiné. Podle mého názoru by však právě v jazyce měl být historicko-kulturní a literární kontext nejvíce patrný, neboť utváří žákovu schopnost přemýšlet v širších souvislostech.

Teritorium bývalé Zakarpatské Ukrajiny si prošlo závažnými změnami a kulturními procesy, na které je nutné poukazovat v každé době. Bude vždy aktuální ve výuce, jelikož zasahuje do různých vzdělávacích oblastí a průřezových témat a má velký přínos nejen z hlediska Rámcového vzdělávacího programu.

Z geografického hlediska je dnešní Zakarpatská oblast velmi dostupná. Toto území představuje model pro objasnění nejen historických jevů. Ve větším rozsahu lze toto téma rozvinout především během ruského jazyka (a v ruském jazyce), kde se mohou uplatnit a prolínat tyto oblasti: Jazyk a jazyková komunikace, Člověk jako jedinec, a zejména Člověk a společnost. Při vzájemném působení těchto oblastí je kladen důraz na žákovu komplexní orientaci v historických, sociokulturních, etických, politických i právních aspektech.

Podkarpatská Rus bývá v historických publikacích a učebnicích ruského jazyka a literatury často opomíjená. Dveře k dějinám Zakarpatské Ukrajiny jsou mnohdy otevřeny pouze odborníkům nebo samoukům. Veřejnost se informace dozvídá pouze útržkovitě či z doslechu, tj. většinou v souvislosti se Sovětským svazem nebo Československem, nicméně k tomuto tématu je potřeba přistupovat především individuálně.

Má práce je z větší části psána v českém jazyce. V praktické části jsou k dispozici pracovní listy také s prvky rusínského jazyka, což poslouží jako pedagogická pomůcka k vysvětlení příbuznosti jazyků. Pracovní listy jsou částečně v ruském jazyce, neboť jsou určeny především pro účely vyučovacích hodin ruského jazyka a literatury. Prostředí hodin ruského jazyka a literatury shledávám jako to nejlepší místo, kde se dozvědět o Podkarpatské Rusi, a to po všech jejích stránkách.

I. Teoretická část

Rusínské obrození

Obrození na Podkarpatské Rusi odstartovalo dění ve světě, mimo to také Velká francouzská revoluce. Především řeckokatolický sektor kolem Andreje Bačinského v této době začal sestavovat gramatiky, slabikáře a učebnice v rusínském jazyce.¹ Dalším jeho následovníkem byl Ioann Kutka, který spojil rusínský jazyk a církevněslovanský jazyk.² Rusínské učebnice a slabikáře jimi byly psány již na konci 18. století. Rusíni se chtěli dostat do většího světového povědomí, a proto ucelili svoji gramatiku a literaturu. Tyto snahy Rusínům však nezajistily požadovaný vzhlas mezi slovanskými národy.³ Bohužel tomu přispělo i to, že začátkem 19. století část inteligence odcestovala především do Ruska. Směr rusínského obrození poté udával duchovní sektor.⁴ Michail Lučkaj, další z řad rusínské inteligence, psal výslovně latinsky, protože tento jazyk byl v té době nejvíce rozšířený.⁵

Na renesanci rusínského jazyka se podílelo mnoho obrozenců. Jedním z nejvýraznějších obrozenců rusínského obrození byl Alexander Duchnovič, který napsal dokonce učebnici pro základní školy. Záměr, který tehdy s rusínštinou měl, tkvěl především v tom, aby se dostala do škol, kde se vzdělávaly generace rusínských žáků. Jeho záměr byl poškozen tehdejšími školskými úřady, které nechtěly, aby se učebnice dostaly do školních lavic.⁶

I přesto, že stejně tak jako i jiným malým národům a menšinám nechtěly velké státy pomáhat v jejich rozvoji, tak o to více se konkrétně Rusíni snažili upevnit a ponechat si svoji identitu.

Během revolučních let roku 1848 až 1849 chybělo většině obyvatel množství zásob a potravin. Občany Rusi doprovázela velká neúroda a zároveň se řešila otázka jazyka. Občané umírali. Několik let před revolucí byla opětovně zavedena maďarština jako hlavní jazyk ve školách, kde se učili nemaďarští žáci. To bylo velkým skokem pro nemaďarské obyvatele Uher. Latina přestala být oficiálním jazykem i na úřadech. Mnoho Rusínů se však nechtělo poddat myšlence jednotného jazyka, rostlo napětí. Stáli si za právem rozvoje svého vlastního jazyka.

¹ POP, Ivan. Podkarpatská Rus. Praha: Libri, 2005, s. 74.

² POP, Ivan. Dějiny Podkarpatské Rusi v datech. Praha: Libri, 2005. s. 178-179.

³ POP, Ivan. Podkarpatská Rus. Praha: Libri, 2005, s. 75-76.

⁴ Tamtéž, s. 72-74.

⁵ POGORELOV, Valerij Aleksandrovič. Michail Lučkaj i jeho Grammatica Slavo-ruthena. Užgorod: Izdanije Kul'turno-prosvětitel'nogo obščestva imeni Aleksandra Duchnoviča, 1930. s. 2-3.

⁶ POP, Ivan. Podkarpatská Rus. Praha: Libri, 2005, s. 75-76.

I další menšiny požadovaly svůj vlastní rozvoj, což přirozeně vedlo ke střetu zájmů v Uhrách. Revoluci, která se následně odehrála, se jinak přezdívá také „Jaro národů“.⁷

Během roku 1848 bylo mnoho sedláků z Podkarpatské Rusi nespokojených nejen kvůli otázce jazyka, ale i kvůli rozdělení půdy. Většinu půdy si ponechala vrchnost, sedláci museli za svou vlastní půdu platit. Proto sedláci odcházeli do jiných zemí.⁸

Z těchto důvodů se v polovině 19. století konal v Praze Slovanský sjezd a na něj zavítal také Adolf Dobrjanský, zástupce Rusínů, který jednal o právech Rusínů. Podle J. Hořce se zde Dobrjanský setkal s Františkem Palackým a J. L. Riegrem. J. Hořec říká, že se Palacký Rusínů dokonce zastal, ale jeho slova nebyla maďarskou vládou vyslyšena.⁹

Ivan Pop píše, že Dobrjanský se znal i s K. H. Borovským. Podle Ivana Popa sice byl Adolf Dobrjanský v uherském sněmu, avšak neúčastnil se Slovanského sjezdu v roce 1848. V tom se autoři tedy neshodují.¹⁰

Je však nutné říct, že i přes naléhání spisovatelů, úředníků a významných činitelů byly všechny ideje samostatných národů zamítnuty. O Rusínech se psalo, zpívalo, zmínila se o nich Božena Němcová, dále také K. H. Borovský a Josef Miloslav Hurban, který podporoval Rusíny v tom, aby se nepřestali ztotožňovat se svojí identitou. Kolem roku 1850 bylo zrušeno nevolnictví v Uhersku, ale jednalo se pouze o formální záležitost. Nevolnictví pokračovalo a práva nebyla dodržována. Hospodářství se neřešilo, dokud se nekonala „akce Edmunda Egana“.¹¹ Tento maďarský ekonom¹² zlepšil život rolníků pouze na určitou dobu, ale po jeho smrti se opět situace vrátila do původního stavu.¹³ Další známou osobností, která se podílela na obrození, je činitel Julij Fircak.¹⁴ Jeho jméno je často spojováno s Podkarpatskem, neboť byl širiteltem osvěty, zakladatelem a organizátorem školství a písemnictví.

První Češi a Němci přišli objevovat Podkarpatskou Rus již v polovině 19. století. Objevují se zde i židé, kteří hledali na Podkarpatsku útočiště.¹⁵ V červenci roku 1849 byl schválen zákon o jejich emancipaci. Tento zákon se týkal i menšin v Uhrách.¹⁶

⁷ POP, Ivan. Podkarpatská Rus. Praha: Libri, 2005. s. 76-77.

⁸ POP, Ivan. Dějiny Podkarpatské Rusi v datech. Praha: Libri, 2005. s. 198. ISBN 80-7277-237-6.

⁹ HOŘEC, Jaromír. Podkarpatská Rus - země neznámá. Jinočany: H & H, 1994. s. 12-13.

¹⁰ POP, Ivan. Podkarpatská Rus. Praha: Libri, 2005. s. 78-79. ISBN 80-7277-261-9.

¹¹ HOŘEC, Jaromír. Podkarpatská Rus - země neznámá. Jinočany: H & H, 1994. s. 13-15. ISBN 80-85787-51-2.

¹² POP, Ivan. Podkarpatská Rus: osobnosti její historie, vědy a kultury. Praha: Libri, 2008, s. 70.

¹³ HOŘEC, Jaromír. Podkarpatská Rus - země neznámá. Jinočany: H & H, 1994. s. 13-15. ISBN 80-85787-51-2.

¹⁴ POP, Ivan. Dějiny Podkarpatské Rusi v datech. Praha: Libri, 2005, s. 506. ISBN 80-7277-237-6.

¹⁵ HOŘEC, Jaromír. Podkarpatská Rus - země neznámá. Jinočany: H & H, 1994. s. 13-15. ISBN 80-85787-51-2.

¹⁶ POP, Ivan. Dějiny Podkarpatské Rusi v datech. Praha: Libri, 2005. s. 207. ISBN 80-7277-237-6.

Několik dní před schválením zákona vstoupila ruská armáda na území Rusínů, kteří je vítali, neboť v té době panovala proruská nálada Rusínů. Alexander Duchnovič stál v čele oslav Rusů na Podkarpatské Rusi.¹⁷

Oroszok: Rus nebo Rusín?

Uherský parlament odebral poslanci Dobrjanskému mandát, Rusínům bylo odebráno slovo. Uherskému parlamentu se Dobrjanský zdál jako šířitel panslavismu a ruské propagandy. Podle uherských úřadů byl nespolehlivým člověkem, který dostatečně nezná důsledky toho, co činí. Maďaři Rusínům i Rusům říkali oroszok. Je možné, že tyto národy Maďaři zaměňovali a kvůli tomu uherské Rusíny podezřivali ze spolupráce s Rusy. Když byl Dobrjanskému odebrán mandát, zastal se ho jeho bratr Viktor, který Maďarům vytkl právě jednotné pojmenování oroszok pro Rusíny i Rusy zároveň. Viktor Dobrjanský zdůraznil, že Rusíni nechtějí mít nic společného s Ruskem a že mají raději Uhry. Toto vyjádření bylo publikováno v novinách.

Maďaři neuznali práva národnostní. Je možné, že Viktor Dobrjanský Maďary vyprovokoval. Napětí se dalo krájet. Adolf Dobrjanský se skupinou řeckokatolických duchovních začal na Slovensku chystat protimaďarskou opozici.¹⁸ Dobrjanský s touto opozicí přijel v roce 1849 do Vídně za Františkem Josefem I. a předal mu memorandum o sjednocení.¹⁹ Vídeň v této době neměla s uherskou vládou dobré vztahy. Uherská revoluční vláda jednala o sesazení Františka Josefa I. z trůnu, Vídeň plánovala vojenský útok. V Evropě však revoluce pomalu končila, Rusko Mikuláše I. bylo ochotno Vídni pomoci.²⁰

Dobrjanský zjistil, že po vítězství Vídně o jeho otázku jednoty Rusi nebyl zájem. Obrátil se na něj však Alexandr Bach, který mu nabídl místo komisaře u císaře a v armádě.²¹

Dobrjanský byl na podzim roku 1849 podporován Vídní v další činnosti k usměrnění Rusínů k národní identitě. Stal se nejvyšším komisařem segedínskému okruhu. Nakonec však v této otázce opět ničeho nebylo dosaženo. Mezi Rusíny panoval rozkol v názorech, ale všichni se shodli na tom, že chtějí mít rovnocennou pozici mezi ostatními národy.²²

Nakonec se Viktor Dobrjanský vydal s delegací k císaři F. Josefu I. a ukázal mu jedenáctibodové memorandum, které mělo být podporou sjednocení monarchie s Rusíny. Memorandum bylo velmi cílevědomé, protože požadovalo uznání rusínské národnosti, vytyčení území Rusínů, založení rusínských škol, vydávání knih, novin a zákonů psaných cyrilicí,

¹⁷ Tamtéž, s. 206-207.

¹⁸ POP, Ivan. Podkarpatská Rus. Praha: Libri, 2005. s. 78-79. ISBN 80-7277-261-9.

¹⁹ Národní listy. Praha: Julius Grégr, 18.8.1894, 34(227). sv. 227 s. 2. ISSN 1214-1240.

²⁰ POP, Ivan. Podkarpatská Rus. Praha: Libri, 2005. s. 79-80. ISBN 80-7277-261-9.

²¹ POP, Ivan. Dějiny Podkarpatské Rusi v datech. Praha: Libri, 2005. s. 203-206. ISBN 80-7277-237-6.

²² Tamtéž, s. 210-211.

dosazení Rusínů na vyšší posty. Bylo požadováno, aby Rusíni měli svůj úřední jazyk apod. Císař odvětil, že se pokusí Rusínům vyhovět.²³

Užhorodský okruh, známý pro své komitáty Ung, Bereg, Marmaroš a Ugoču, vedl Dobrjanský z vysoké pozice. Konal podle Ústavy a radoval se z nynější situace, která byla pro Rusíny a jejich identifikaci velmi příznivá. Všude se mluvilo rusínsky, města měla svůj ekvivalent rusínského jazyka. I zásadnější politická jednání byla vedena v rusínštině. Ve Vídni se psalo rusínsky i do slavjanofilských časopisů a novin. Scházela se rusínská inteligence. V roce 1850 začal pro hlavního buditele Rusínů Alexandra Duchnoviče rozkvět v tvorbě. Na školách se zavedla výuka v rusínském jazyce, byl vydán almanach pro Rusíny, kam Duchnovič publikoval jeho nejznámější báseň „Я Русин был, емь, и буду.“ Byla napsána píseň **Подкарпатские Русины, оставте глубокий сон!**, která se stala rusínskou hymnou. Nic nenasvědčovalo problémům, které se záhy objevily.²⁴

Maďarská šlechta, která nebyla spokojená, se velmi kriticky vyjadřovala k otázce Rusínů. Alexandr Bach požádal o zrušení Užhorodského okruhu, což byla pro Rusíny nečekaná událost, která změnila opět situaci k horšímu.²⁵ Alexandr Duchnovič se poté věnoval pedagogické činnosti. Krátce poté byl Duchnovičův spolek zrušen císařem. Do tohoto spolku patřili rusínští velikáni jako bratři Viktor a Adolf Dobrjanský, a také Alexandr Pavlovič. Tento spolek se věnoval literární tvorbě.

Alexander Duchnovič se věnoval osvětě Rusínů. I proto v roce 1859 byla Duchnovičem otevřena první veřejná knihovna a napsána metodika rusínského jazyka. V srpnu téhož roku skončil Alexandr Bach na postu ministra vnitra, což bývá označováno jako ukončení tzv. bachovského absolutismu.²⁶

V Uhrách v roce 1860 byl maďarskému jazyku opět přiznán statut jednotného úředního jazyka. Jazyky národnostních menšin byly opomenuty. Rusíni byli opět nuceni používat maďarský jazyk v úředním styku. Když se konaly volby do zemských sněmů, Adolf Dobrjanský se stal středem nenávisti mezi maďarskými poslanci. Nakonec mu byl **opět** bezdůvodně odebrán mandát.²⁷

V šedesátých letech devatenáctého století hojně vznikaly spolky, sdružení a uskupení Rusínů a rusínské inteligence. V roce 1865 zemřel Alexandr Duchnovič, velký buditel a tvůrce. V jeho práci pokračoval Adolf Dobrjanský, který šířil rusínskou osvětu a vykonával

²³ POP, Ivan. Dějiny Podkarpatské Rusi v datech. Praha: Libri, 2005. s. 212. ISBN 80-7277-237-6.

²⁴ Tamtéž, s. 213-214.

²⁵ Tamtéž, s. 215-216.

²⁶ Tamtéž, s. 217-218.

²⁷ Tamtéž, s. 219-220.

pedagogickou činnost. Příkladem pro rusínskou inteligenci byla Matice česká a Matice slovenská.

V roce 1866 začala prusko-rakouská válka. Rakouská armáda byla poražena u Sadové. Vídeň byla oslabena. Maďarsko tuto situaci využilo ke zvyšování tlaku na sebeurčení a na větší míru autonomie.²⁸ Po rakousko-uherském vyrovnání se uherský parlament rozhodl upevnit systém ve státu. Z tohoto důvodu území Sedmihradska a Vojvodiny ztratila svůj statut a bylo obnoveno jednotné království. Práva menšin byla přehlížena.

V této době na území Podkarpatské Rusi začaly vznikat továrny. Toto území bylo využíváno k rozvoji průmyslu. Stavěly se železnice. Industrializace se rozvíjela rychlým tempem.

Adolf Dobrjanský ve svém programu navrhl spojení Uherské Rusi, Haliče a Bukoviny v tzv. Rakouskou Rus, což vyvolalo protesty mezi maďarskými politiky. Na Dobrjanského byl po vydání brožury s tímto programem spáchán atentát. Bylo ublíženo jeho synovi a z toho důvodu se již ani jeden z nich do politiky nezapojoval.²⁹

V roce 1879 byla rusínština ve školách jednotně nahrazena maďarštinou. V této době začalo také pátrání po nalezištích ropy. Území bylo v centru zájmu ropných prospektorů. Ropa zde však nebyla nalezena.³⁰

Dobrjanský opět inklinoval k rusofilství, nicméně jeho zájem nebyl dlouhodobějšího charakteru, neboť Uhry proti Dobrjanskému zahájily proces. V roce 1881 se Rusíni rozdělili na rusínofily a rusofily. K rusofilům patřil Dobrjanský s dalšími staršími Rusíny. Rusíni mladší byli spíše pro oslavování jazyka, který byl přirozený pro území Rusínů. Rusínofilové publikovali učebnice a knihy v rusínském jazyce.³¹

Od roku 1880, kdy už pro židovské nebylo takové nebezpečí pogromů, začal růst vliv Židů na rusínské obyvatelstvo. Rusíni se zadlužovali. Ekonomická situace byla pro Rusíny kritická, a proto bylo v této době běžné, že Rusíni cestovali za prací do USA nebo Kanady. Z tohoto důvodu byla otázka národní identity Rusínů odsunuta.³²

Maďarská vláda se chopila příležitosti a vnucovala Rusínům asimilaci, tedy přechod k maďarskému národu, jazyku a identitě. Tvrdou ránu maďarské vládě však zasadil okruh rusínské inteligence v čele s celosvětově známým Grigorijem Ignatijem Žatkovičem,

²⁸ Tamtéž, s. 223-226.

²⁹ POP, Ivan. Dějiny Podkarpatské Rusi v datech. Praha: Libri, 2005. s. 231-235.

³⁰ Tamtéž, s. 238.

³¹ Tamtéž, s. 240-241.

³² Tamtéž, s. 241-243.

Augustinem Vološinem, Hijadorem Strypským. Nesmíme zapomenout ani na Jevmenyje Sabova, který se považoval za nositele tradičního rusínského jazyka.³³

Konec 19. století, začátek 20. století

Pakliže se přibližujeme k přelomu 19. a 20. století, nesmíme opomenout vznik rusínských společností v USA a dalších státech. Roku 1892 v Pensylvánii vzniká rusínská řeckokatolická imigrantská společnost, která plní funkci pojišťovny pro Rusíny v USA. V této době se totiž Rusíni stále častěji vypravovali za prací do USA a Kanady, mnohdy cestovali v katastrofálních podmínkách. Biskup Julij Fircak, tehdejší rusínská autorita, viděl, že Rusíni ve velkých počtech migrují. Rusínský venkov zaznamenal velkou krizi, což se Julij Fircak snažil varovným memorandem vysvětlovat uherské vládě.³⁴

Roku 1896 slaví uherský stát tisíciletí a staví na počest této události pomník. Zatímco Maďaři slavili, Rusíni neměli co jíst. Pokračovala rozsáhlá maďarizace. Proti maďarizaci se rozhodli bojovat i ukrajínští političtí činitelé.

Uherská vláda byla nucena uskutečnit již zmiňovanou „Eganovu akci“. Tato akce byla uskutečněna především na území Verchoviny. Tato akce byla primárně vedena proti početné židovské menšině, neboť Židé dle Eganových názorů Rusínům škodili zejména v hospodářské oblasti. Edmung Egan zároveň rozpracoval plán modernizace na Podkarpatské Rusi.³⁵

Pravoslavná církev od roku 1904 po rusínských sedlácích nepožadovala feudální daně, a proto byla pro Rusíny atraktivnější. Pravoslavná církev měla v této době pouze pololegální charakter a potřebovala získat většinu Rusínů na svoji stranu. Pravoslavní Rusíni však byli zanedlouho uherskou vládou podezříváni z ruské špionáže.³⁶

Vatikán na signál uherské vlády dal uherským úřadům povolení zrušit církevněslovanskou liturgii na Podkarpatské Rusi. Po této události začala urychlená maďarizace církve. Liturgie byla vykonávána v latině a maďarštině. Vliv pravoslavné církve na Rusíny byl zákrokem uherských úřadů zcela přerušen.³⁷

Několik měsíců před začátkem 1. světové války probíhal Marmarošský proces, který odsuzoval nevinné Rusíny. Jednalo se o 94 sedláků, kteří byli obviněni uherskou vládou z pokusu o připojení Ruska k Uhrám. Maďarské jednání bylo velkým množstvím evropských

³³ Tamtéž, s. 244.

³⁴ Tamtéž, s. 245-248.

³⁵ Tamtéž, s. 248-250.

³⁶ Tamtéž, s. 255-256.

³⁷ Tamtéž, s. 261.

zemí odsouzeno. Mnoho rusínských osobností se těchto Rusínů zastalo. Někteří Rusíni byli odsouzeni k pokutám a pobytu ve vězení.³⁸

Rusíni za 1. světové války

Záminkou první světové války byl atentát na Františka Ferdinanda d'Este. Pro Rusíny to znamenalo násilnou mobilizaci. Rusko chtělo oslabit Rakousko-Uhersko, a proto nabízelo všem národům a menšinám možnost samostatného rozvoje, nezávislosti. Rusko vědělo, že tyto sliby mohou být pro mnohé lákavé. Jednalo se pouze o taktiku.³⁹

V březnu roku 1915 bylo v tzv. Košickém vojenském tribunálu odsouzeno 800 Rusínů kvůli pomoci ruské armádě. V důsledku armádních operací bylo zničeno mnoho rusínských vesnic. Rusíni měli strach z uherské armády, a proto odcházeli do Ruska.⁴⁰

V Americe roku 1917 byli Peter Hatalak a Nikolaj Pačuta organizátory newyorského zasedání k osvobození Podkarpatské Rusi. Požadovali připojení k Rusku, což samozřejmě vzbudilo okamžitý odpor nejen ve Washingtonu, ale i u řeckokatolických Rusínů, kteří logicky netáhli ani svou vírou k Rusku.⁴¹

Autonomie a Podkarpatsko

Roku 1917 pobýval Tomáš Garrigue Masaryk v Kyjevě, kde jednal s Centrální radou o Podkarpatské Rusi. Woodrow Wilson, prezident USA, se rozhodl sepsat 14 bodů, které měly vyjednat mír. Wilson se zmínil také o rusínské autonomii. T. G. Masaryk o Podkarpatské Rusi mluvil jako o možné součásti Československa. V roce 1918 se sešla rada ANRUR (Americká národní rada Uhro-Rusínů), která na autonomii Rusínů stále poukazovala. Do její činnosti se brzy zapojil také Grigorij Žatkovič.⁴²

Grigorij Žatkovič, významný rusínský politik a právník, se na podzim roku 1918 setkal s Wilsonem a předal mu své návrhy na autonomii Podkarpatské Rusi. Wilson s tímto návrhem nesouhlasil. Chtěl, aby se Podkarpatská Rus připojila k některému z nově vznikajících států. Později se G. Žatkovič setkal také s prezidentem Masarykem, který mu přislíbil autonomii uvnitř Československa.⁴³ Prezident Masaryk se více k této otázce vyjadřuje ve svém díle *Nová Evropa*.

Prezidentu Masarykovi se idea rozšířeného Československa zamlouvala, protože to měnilo hranice a znamenalo to rozšíření kontaktů. Dalo by se říct, že prezident Masaryk dal

³⁸ Tamtéž, s. 261-262.

³⁹ Tamtéž, s. 268.

⁴⁰ Tamtéž, s. 270.

⁴¹ POP, Ivan. *Dějiny Podkarpatské Rusi v datech*. Praha: Libri, 2005. s. 272. ISBN 80-7277-237-6.

⁴² Tamtéž, s. 272-275.

⁴³ Tamtéž, s. 276-277.

Rusínům jakousi nadějí na svobodu projevu a identity, ale požadavek na následnou autonomii se mu zdál nebezpečný, jelikož Podkarpatská Rus nebyla politicky dostatečně silná a sjednocená, mohlo hrozit napadení jinými státy.⁴⁴ Grigorij Žatkovič se po lákavé nabídce od prezidenta Masaryka snažil domluvit také se společností ANRUR.⁴⁵ Těsně po těchto událostech se scházely a zakládaly rady, spolky a jiná seskupení lidí, která měla jiný geopolitický názor, než který se oficiálně projednával.⁴⁶

Společnost ANRUR se později přiklonila ke sjednocení s Československem, Žatkovič tuto novinu hlásil prezidentu Masarykovi, následně také Wilsonovi, který s rozhodnutím ANRUR souhlasil. V prosinci roku 1918 se konal v USA plebiscit pro připojení k Československu. Začalo období slibů a snaha jiných států o připojení území Podkarpatské Rusi. Vedl se boj o Rusíny. Z Rusínů se pod tlakem stávali rusofilové, maďarofilové, ukrajinoofilové.⁴⁷

Roku 1919 se v Paříži konala mírová konference, kde G. Žatkovič jednal za radu ANRUR. Na konferenci byl přítomen i ministerský předseda československé vlády Karel Kramář a ministr zahraničí Edvard Beneš. Po konferenci se Žatkovič vypravil do Prahy jednat s prezidentem Masarykem o čtrnácti bodech, které upravovaly připojení k Československu. Žatkovič jednal o hranicích s Vavro Šrobárem.⁴⁸ Vavro Šrobár brzy předal kontrolu nad Podkarpatskou Rusí vojsku francouzského generála Edmunda Charlese Hennocquo.⁴⁹

V březnu 1919 v Maďarsku proběhl převrat. Edvard Beneš tuto situaci konzultoval s Francií. Českoslovenští Rusíni byli podle Edvarda Beneše v myšlenke československé jednoty nestabilní a mohli inklinovat k bolševismu, který ohrožoval Maďarsko. Obavy Edvarda Beneše byly oprávněné, protože zde probíhala intervence z Rumunska a Maďarska.⁵⁰

Roku 1919 vznikla tzv. CRNR, Centrální ruská národní rada, která se stala hlavním politickým orgánem a sjednocovala zástupce některých dalších spolků. Předsedové byli A. Beskid, A. Vološin, M. Strypský, M. Braščajko i G. Žatkovič. Paříž nařídila Československu, aby pomohlo Rusínům s autonomií. Této otázky se ujal Edvard Beneš, který sestavil memorandum, slibující autonomii, nicméně se jednalo o autonomii, kterou mělo Československo pod dohledem. Tento návrh byl Paříží schválen. Dále se jednalo s Antonínem Švehlou o určení přesných hranic mezi Slovenskem a Podkarpatskou Rusí, které přesto nikdy

⁴⁴ MASARYK, Tomáš Garrigue. Světová revoluce. V Praze: Čin, 1930. s. 294-295.

⁴⁵ POP, Ivan. Dějiny Podkarpatské Rusi v datech. Praha: Libri, 2005. s. 276-277.

⁴⁶ Tamtéž, s. 278.

⁴⁷ Tamtéž, s. 279-281.

⁴⁸ Tamtéž, s. 291-294.

⁴⁹ Encyklopedie českých právních dějin. sv. 5 s. 418-419. ISBN 978-80-7418-282-2.

⁵⁰ POP, Ivan. Dějiny Podkarpatské Rusi v datech. Praha: Libri, 2005. s. 294-296.

nebyly přesně stanoveny.⁵¹ Zatímco byl Žatkovič v USA, rada CRNR se nepohodla a rozdělila se na dvě frakce.⁵² Po zásahu Žatkoviče se československá vláda začala více přizpůsobovat požadavkům Rusínů. Československá vláda nechtěla přenechat Rusínům vysoké pozice. Rusínům byly nabízeny funkce, které je měly uspokojit, nicméně nebyly příliš důležité.⁵³

Až v roce 1920 byly Versailleskou mírovou smlouvou přesně určeny hranice Podkarpatské Rusi. G. Žatkovičovi nebylo československými úřady ani prezidentem vyhověno v jeho dalších krocích ohledně autonomie, a proto Žatkovič rezignoval. Žatkovičův post obsadil Petr Ehrenfeld.⁵⁴ V roce 1925 američtí Rusíni kritizovali přístup československé vlády.⁵⁵

Na Podkarpatsku však probíhala výstavba škol, muzeí a dalších důležitých institucí, a to zejména zásluhou prezidenta Masaryka. Rusínská sochařka Olena Mondičová postavila v říjnu 1928 prezidentu Masarykovi v Užhorodě pomník.⁵⁶

Během diskuse o autonomii Rusínů ve Společnosti národů Edvard Beneš prohlásil, že Rusíni nejsou schopni vést stabilní politiku bez vnitřních problémů.⁵⁷ Edvard Beneš při své návštěvě Užhorodu v roce 1934 pronesl projev, ve kterém oslavoval Podkarpatsko a Rusínům přísahal, že vidí budoucnost Podkarpatska pospolu s Československem.

Po těchto událostech byl v roce 1935 mezi SSSR a Československem stvrzen pakt o vzájemné pomoci. V roce 1935 T. G. Masaryk končí v prezidentském úřadu a místo něj se stává prezidentem Edvard Beneš.⁵⁸

Česká stopa na Podkarpatské Rusi

Exotická příroda Podkarpatské Rusi a její okouzující duch byl významným inspiračním zdrojem pro československého obyvatele a umělce. Zejména pro architekty se zde naskytly četné příležitosti, jak na Podkarpatsku uplatnit své možnosti. V roce 1933 bylo vydáno dílo Ivana Olbrachta Nikola Šuhaj loupežník, které patří k české literární klasice.⁵⁹

Také dílo Golet v údolí je inspirováno Podkarpatskou Rusí a otázkou menšiny. Subkultury Rusínů byly pro ostatní československé obyvatele zvláštním jevem. Tyto subkultury

⁵¹ Tamtéž, s. 296-301.

⁵² Tamtéž, s. 302.

⁵³ Tamtéž, s. 303-310.

⁵⁴ Tamtéž, s. 311-317.

⁵⁵ Tamtéž, s. 326.

⁵⁶ Tamtéž, s. 331-333.

⁵⁷ Tamtéž, s. 333

⁵⁸ Tamtéž, s. 344-347

⁵⁹ POP, Ivan. Dějiny Podkarpatské Rusi v datech. Praha: Libri, 2005. s. 342-349.

dělíme na pět skupin: Huculy, Lemky, Bojky, Doliňany a Verchovince. Tito lidé žili na Podkarpatské Rusi již za dob Rakousko-Uherska.⁶⁰

Dále byl o této oblasti natočen film *Marijka nevěrnice*, který měl světový ohlas.⁶¹ Na Podkarpatské Rusi působilo mnoho českých architektů a urbanistů, například Josef Gočár nebo František Krupka.⁶²

Nezávislost a uspořádání Podkarpatské Rusi

15. března 1939 byla vyhlášena nezávislá Karpatská Ukrajina. Byla ustanovena hymna, která je dnešní Zakarpatskou Ukrajinou stále přijímána. Augustin Vološin se stal jejím prezidentem. Slovenský stát vyhlásil nezávislost. Maďarsko zaútočilo na Podkarpatsko. 18. března byla Podkarpatská Rus plně v moci Maďarska.⁶³

Hned po těchto událostech si Maďaři přisvojené území pojmenovali Kárpátalja. Byly určeny nové hranice Slovenska s Podkarpatskem. Židé byli perzekuováni. Prezident Beneš odmítal přiznat, že Podkarpatská Rus již nepatří Československu. Obyvatelé, kteří z Podkarpatska utíkali do Ruska, byli následně internováni v zajateckých táborech. Až po třech letech jim bylo umožněno sloužit v československých jednotkách.⁶⁴

Edvard Beneš se stal prezidentem v exilu. Benešův zástupce v oblasti Podkarpatské Rusi, rusínský právník Pavel Cibere, se zabýval kulturní činností v této oblasti.⁶⁵

Od roku 1942 na Podkarpatské Rusi existovala tehdejší rusínská „Akademie věd“, která rozvíjela národní identitu Rusínů. Jejimi členy byli I. Harajda, A. Hodinka, H. Strypský, J. Bokšaj a další významní představitelé rusínské inteligence. Tento kolektiv položil také základ nejnovější rusínské gramatiky.⁶⁶ Tomuto vývoji výrazně pomohl regent a komisař Miklos Kozma,⁶⁷ který vkládal do rusínských institucí potřebné finance.⁶⁸

Rusíni, kteří byli ve čtyřicátých letech umístěni v sovětských internačních táborech, byli obviněni z antisovětské činnosti. Po podepsání úmluvy mezi SSSR a Československa jednal generál Heliodor Píka s komisařem Lavrentijem Berijou o Podkarpatské Rusi. Snaha Heliodora Píky přesto nebyla úspěšná. V roce 1942 jednal Píka také s generálem Žukovem o propuštění

⁶⁰ KOKAISL, Petr et al. *Pestrá Evropa: Toskové a Gegové v Albánii, Albánci v Černé Hoře, Makedonii a Srbsku-Kosovu, Bretonci ve Francii, Gagauzové v Moldávii, Ladinové v Itálii, Rusíni na Slovensku, Ukrajině, v Maďarsku, Rumunsku a Moldávii, Huculové na Ukrajině, Rusové (staroobřadníci) v Lotyšsku, Walslerové ve Švýcarsku*. Praha: Nostalgie, 2015. s. 49. ISBN 978-80-906207-0-4.

⁶¹ POP, Ivan. *Dějiny Podkarpatské Rusi v datech*. Praha: Libri, 2005. s. 342.

⁶² Tamtéž, s. 349.

⁶³ Tamtéž, s. 386-393.

⁶⁴ Tamtéž, s. 400-405.

⁶⁵ Tamtéž, s. 406.

⁶⁶ POP, Ivan. *Dějiny Podkarpatské Rusi v datech*. Praha: Libri, 2005, s. 407-408.

⁶⁷ POP, Ivan. *Podkarpatská Rus: osobnosti její historie, vědy a kultury*. Praha: Libri, 2008, s. 141.

⁶⁸ POP, Ivan. *Dějiny Podkarpatské Rusi v datech*. Praha: Libri, 2005, s. 407-408.

Rusínů z internačních táborů. Druhou významnou osobností, která se Rusínů zastávala, byl československý generál Ludvík Svoboda, který také jednal s Klementem Gottwaldem o nezbytném zapojení Rusínů do vojenských jednotek.⁶⁹

Kolem května 1945 bylo v Sovětském svazu v 1. československém armádním sboru přibližně 12 500 Ukrajinců, mezi nimi jsou započítáni i Rusíni.⁷⁰ V záložním pluku v Buzuluku během 2. světové války bylo 90 % rusínských vojáků.⁷¹ Ludvík Svoboda obdivoval chabrost a odvalu Rusínů.⁷² Ve svých knihách často vzpomíná na Stepana Vajdu, Dimitrije Hegeduše, Dimitrije Krivaniče, Michaila Oleniče, Marii Ljalkovou a další Rusíny a Rusínky.⁷³

V roce 1943 i přes odpor Winstona Churchilla jednal Edvard Beneš o poválečném uspořádání a osudu Podkarpatské Rusi s SSSR. Edvard Beneš se nechal přesvědčit k podpisu smlouvy se SSSR. Smlouva obsahovala články o přátelských vztazích. Beneš se též setkal se Stalinem. Edvard Beneš byl při jednání se Stalinem velmi naivní a neočekával agresivní politiku ze strany SSSR. V roce 1944 Sovětský svaz Rusíny násilně přejmenoval na Ukrajince.⁷⁴

Do roku 1944 bylo na Podkarpatské Rusi Sovětským svazem založeno šest internačních táborů. Byli tam odvezeni hlavně představitelé rusínské inteligence. Byly zakládány buňky komunistické strany Zakarpatské Ukrajiny. Manifest, u jehož podpisu byl i Leonid Brežněv, se vyjadřoval ke sjednocení Zakarpatské Ukrajiny s SSSR. Obyvatelé Podkarpatské Rusi byli nuceni podepsat souhlas s tímto spojením. Benešovi byl post factum zaslán dopis, že by měl souhlasit se vším, co SSSR podniká. Beneš však stále zoufale věřil v podporu Stalina.⁷⁵

Stalin potřeboval jasný souhlas Edvarda Beneše k převzetí Podkarpatské Rusi Sovětským svazem. Stalin Benešovi dokonce posílal výhružné dopisy, v kterých bylo naznačováno, že za něj existuje náhrada, kterou je K. Gottwald. Beneš se snažil o diplomatický přístup, nicméně Stalin si anexi Podkarpatské Rusi vynutil. V Moskvě se Beneš zúčastnil několika diplomatických jednání, kde na něj byl vyvíjen psychologický nátlak. Beneš byl nakonec nucen toto rozhodnutí v Moskvě při jednání s Molotovem a Stalinem potvrdit.⁷⁶ Roku 1944 byla bez souhlasu Rusínů podepsána anexa.⁷⁷

⁶⁹ POP, Ivan. Dějiny Podkarpatské Rusi v datech. Praha: Libri, 2005, s. 409-413.

⁷⁰ FRAJDL, Jiří. Protektorát Čechy a Morava 1939-1945. Moravská Třebová: Diatext M, 1993, s. 54.

⁷¹ POP, Ivan. Podkarpatská Rus. Praha: Libri, 2005, s. 154. ISBN 80-7277-261-9.

⁷² Ми пам'ятаємо!: Закарпаття у роки Другої світової війни [online]. 2017 [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <https://vberz-osvita.gov.ua/news/07-01-04-05-05-2017/>

⁷³ SVOBODA, Ludvík. Z Buzuluku do Prahy. Praha: Mladá fronta, 1974, s. 117-473.

⁷⁴ POP, Ivan. Dějiny Podkarpatské Rusi v datech. Praha: Libri, 2005, s. 417-423.

⁷⁵ Tamtéž, s. 428-430.

⁷⁶ Tamtéž, s. 434-437.

⁷⁷ POP, Ivan. Dějiny Podkarpatské Rusi v datech. Praha: Libri, 2005, s. 434-437.

V roce 1945 bylo připojeno k Zakarpatské Ukrajině město Čop – tehdy ještě slovenské město.⁷⁸ Edvard Beneš zbavil dekretem č. 60/1945 Rusíny československého občanství.⁷⁹ Následně se vzedmula vlna rusínské emigrace do Československa z obav začlenění do SSSR.⁸⁰

Podkarpatská Rus a její role v SSSR

Od roku 1946 se na Zakarpatské Ukrajině projevil sovětský styl hospodaření. Byly organizovány kolchozy a sovětský styl ekonomiky, byla potlačována rusínská identita. Rusíni byli od 22. ledna 1946 přejmenováni na Ukrajince, města byla přejmenována. Soukromí rolníci a zemědělci byli perzekuováni a zbavováni majetku. Lidem bylo zakázáno cestovat do zahraničí. Byly ničeny knihovny a hodnotné knihy národních obrozenců rusínského národa, byla terorizována řeckokatolická církev. V církvi postupně docházelo k utlumování její činnosti. Nakonec byla církev zakázána. Docházelo k hromadným protestům, za což byli účastníci protestů posíláni do pracovních táborů. Byly zaváděny nesmyslné pětiletky, které obsahovaly i takové absurdity, jako pěstování subtropického ovoce na Podkarpatsku.⁸¹

Stalin zemřel v březnu 1953. Po dvacátém sjezdu KSSS roku 1956 se ujal vlády Nikita Chruščov. V červnu tohoto roku začalo povstání v Maďarsku. Roku 1964 však Nikita Chruščov byl odstaven od moci. Chruščova brzy na jeho postu vystřídal L. Brežněv.⁸²

Osmdesátá a devadesátá léta dvacátého století se nesla ve znamení Gorbačova a rozvolnění napětí. Opět začala fungovat řeckokatolická církev, v roce 1990 se jednalo i o právech menšin na území SSSR.⁸³ V roce 1990 žilo na Podkarpatsku 770 tisíc Rusínů, v USA 700 tisíc.

Podle tehdejších statistik byly ve světě 2 miliony Rusínů.⁸⁴ Vznikaly politické strany a společnosti. Tzv. Společnost podkarpatských Rusínů po Gorbačovovi požadovala rusínskou autonomii. V roce 1991 se rozpadl Sovětský svaz a jednání o autonomii byla zmařena a Gorbačov byl v tomto roce zbaven moci. Od tohoto roku Rusíni jezdili na konference a různá zasedání, protože potřebovali zajistit Podkarpatské Rusi autonomii. V zimě roku 1991 se jednalo o referendu Ukrajiny, kdy masově vyhrála idea nezávislosti Ukrajiny. V roce 1992 nebyla Ukrajinou uznána existence Rusínů. Rusíni byli také sužováni povodněmi, které

⁷⁸ HOŘEC, Jaromír. Podkarpatská Rus - země neznámá. Jinočany: H & H, 1994. s. 64-65. ISBN 80-85787-51-2.

⁷⁹ MANDLER, Emanuel. Benešovy dekrety: proč vznikaly a co jsou. Praha: Libri, 2002, s. 118. ISBN 80-7277-139-6.

⁸⁰ České, slovenské a československé dějiny 20. století. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2006, 2006(1). sv. 1 s. 202-203.

⁸¹ POP, Ivan. Dějiny Podkarpatské Rusi v datech. Praha: Libri, 2005. s. 445-450.

⁸² Tamtéž, s. 451-455

⁸³ Tamtéž, s. 460-467

⁸⁴ HOŘEC, Jaromír. Podkarpatská Rus - země neznámá. Jinočany: H & H, 1994. s. 64-65. ISBN 80-85787-51-2.

dosahovaly destruktivních rozměrů. V roce 1996 byla Ukrajinou sestavena nová ústava, kde nebyla absolutně žádná zmínka o Rusínech. Novým prezidentem se stal L. Kučma.⁸⁵

Společnost přátel Podkarpatské Rusi zahájila v roce 1996 konferenci k projednání dalších možností Podkarpatské Rusi. Po této konferenci se na Ukrajině všemi možnými způsoby snažili vymazat Rusíny z historie. Rusíni se přesto snažili zúčastňovat konferencí a mezinárodních jednání, která měla řešit politické vztahy Rusínů s celým světem.

V roce 1998 opět přišly povodně a sesuvy půdy mnohem většího rázu, než v roce 1992. Od roku 1999 se masově scházeli zástupci mnoha států a organizací v Užhorodě, kteří jednali o postavení Rusínů a kritizovali především Ukrajinu za potlačování a neuznání této menšiny.⁸⁶

Krátce k Zakarpatské Ukrajině v 21. století

Již v roce 2001 měl být rusínský jazyk zcela kodifikován. V roce 2002 byla Ukrajinou přiznána národnost Rusín. Rusko Rusíny přijalo jako úředně schválený národ.⁸⁷ Na Ukrajině se dodnes objevuje pět subkultur Rusínů.⁸⁸ Rusíni mluví rusínsky, většinou se této řeči přezdívá slovem suřík, píše se cyrilicí.⁸⁹

S Rusíny se přirozeně můžeme dodnes setkat v bývalých sousedních státech a v pohraničí bývalé Podkarpatské Rusi: na Slovensku, v Polsku, v Rumunsku a v Maďarsku. Také ve Vojvodině a USA.⁹⁰ Za dob T. G. Masaryka a Československa byli Rusíni právoplatnými občany Československa. Po září 1938 byli Rusíni od Československa odtrženi.⁹¹

S životem Rusínů se můžete v Česku setkat v organizacích Rusínská iniciativa v ČR, Společnosti přátel Podkarpatské Rusi, Přátelé Podkarpatské Rusi, Skejušan, apod. O existenci těchto organizací však často široká veřejnost vůbec neví. Rusíni se ke své národnostní příslušnosti v ČR hlásí čím dál méně.⁹² Na Slovensku se rusínština používá jako zcela kodifikovaný spisovný jazyk.⁹³

⁸⁵ POP, Ivan. Dějiny Podkarpatské Rusi v datech. Praha: Libri, 2005. s. 460-467.

⁸⁶ Tamtéž, s. 467-469.

⁸⁷ Tamtéž, s. 471-472.

⁸⁸ KOKAISL, Petr et al. Pestrá Evropa: Toskové a Gegové v Albánii, Albánci v Černé Hoře, Makedonii a Srbsku-Kosovu, Bretonci ve Francii, Gagauzové v Moldávii, Ladinové v Itálii, Rusíni na Slovensku, Ukrajině, v Maďarsku, Rumunsku a Moldávii, Huculové na Ukrajině, Rusové (staroobřadníci) v Lotyšsku, Walsеровé ve Švýcarsku. Praha: Nostalgie, 2015. s. 49. ISBN 978-80-906207-0-4.

⁸⁹ Tamtéž, s. 57.

⁹⁰ SULITKA, Andrej. Paul Robert Magocsi, Chrbtom k horám. Dejiny Karpatskej Rusi a karpatských Rusínov. Český lid. Praha: F. Šimáček, 25.06.2017, 104(2), 275-276. ISSN 0009-0794.

⁹¹ SULITKA, Andrej. K otázce etnické identity Rusínů v České republice. Český lid. Praha: F. Šimáček, 26.09.2016, 103(3), 453.

⁹² Tamtéž, s. 452-457.

⁹³ SULITKA, Andrej. K otázce etnické identity Rusínů v České republice. Český lid. Praha: F. Šimáček, 26.09.2016, 103(3), 459-460.

Krátce k pojmu Podkarpatská Rus

Dříve toto území patřilo Uhersku. Po připojení k Československu žilo na území s rozlohou 12 656 km² přibližně 400 tisíc Rusínů. Uvedenou rozlohu není možné považovat za zcela přesnou, neboť po při připojení k Československu nebyla přesně uvedena hranice mezi Slovenskem a Podkarpatskou Rusí.⁹⁴ V červnu 1919 byla určena hranice s Maďarskem. Práva Podkarpatské Rusi byla zakotvena v roce 1919 v mírové smlouvě Saint-Germain a o rok později v Trianonské smlouvě.⁹⁵

Multikulturní výchova jako průřezové téma v předmětu ruského jazyka

Hlavní možnost realizace tématu Rusínů shledávám právě během ruského jazyka (a v ruském jazyce), kde se mohou uplatnit tyto oblasti: Jazyk a jazyková komunikace, Člověk jako jedinec, a zejména Člověk a společnost. V těchto oblastech se jednoduše také dá demonstrovat vybrané průřezové téma, jelikož přesně odráží cíle výuky ruského jazyka. Kombinace těchto dvou témat je nejen příznivá pro vývoj člověka, ale také užitečná z hlediska kognitivního. Žákům je z mého pohledu rozhodně nutné vysvětlit, proč se dozvídá tyto informace a proč by jim měl dát přednost před jinými nebo je zařadit mezi stejně důležité otázky. Dětem cizinců je nutné zajistit takovou výuku, aby byla pro tyto žáky bezproblémová a bezkonfliktní.

⁹⁴ Encyklopedie českých právních dějin. sv. 5 s. 414-415. ISBN 978-80-7418-282-2.

⁹⁵ Tamtéž, s. 416-417.

Interkulturní kompetence ve výuce ruského jazyka

Dle mého úsudku je učitel především interkulturní mediátor, který vyučuje nejen jazyk, ale také jeho zvláštnosti. Do výuky se nutně musí promítnout kulturní vzorce národů, které jazyk používají. Situace, do nichž se dostáváme, musíme tlumočit ať už verbálně či neverbálně. Interkulturní mediátor by měl být zprostředkovatelem interkulturních vztahů v tom smyslu, že do povědomí žáků zahrne historicko-sociální kontext (Rusíni v Česku mezi námi). Je potřeba si připomenout historické události a jednotu, kterou Česká republika a Zakarpatská Ukrajina měly.

Podle Českého statistického úřadu bylo v roce 2015 v Česku na středních i základních školách ze všech možných menšin nejvíce ukrajinských žáků včetně Rusínů, dále také jiné národnosti.⁹⁶

Proč nevysvětlovat českým studentům a žákům sociokulturní aspekty Rusínů, když se čeští studenti ocitají v přímém kontaktu s rodilými mluvčími, tzv. s menšinou přirozenou v prostředí České republiky? Být v kontaktu se spolužáky, o kterých nevím, proč zde studují, tj. proč zde žijí, je nebezpečné. Žák, který si nedokáže sám odpovědět na tyto otázky, má strach a ten může přerůst v xenofobní názory, škatulkování, utváření stereotypů.⁹⁷

Tento strach není pouze z Rusínů nebo Ukrajinců, ale obecně z cizinců, z neznámého a nevysvětleného. To může mít negativní vliv na rozvoj jedince a všechny tyto skutečnosti mohou přerůstat v problém globálních rozměrů. Je tedy nutné z hlediska bezpečnosti českého školství těmto projevům předcházet a redukovat je na minimum. V českém prostředí je tedy dobré regulovat tuto situaci a vyhnout se negativním masovým projevům.

Podle Společného evropského referenčního rámce by měl žák získat komplexní lingvistické, pragmalingvistické a sociolingvistické kompetence. Pochopení mimojazykových aspektů ruského jazyka může vysvětlit různé jazykové situace, do kterých se žák či student dostává.⁹⁸ Samotná prezentace různých kulturních odlišností může mít na studenta pozitivní vliv a způsobit další zájem o kulturní zvyklosti, hlubší znalost historie či národa – záleží pouze na odhodlání učitele a jeho kompetencích.⁹⁹

⁹⁶ Cizinci v České republice =: Foreigners in the Czech Republic. Praha: Scientia, 2015, 2015(1). sv. 1 s. 136-137.

⁹⁷ BALOWSKA, Grażyna, Milada ČADSKÁ, Univerzita Karlova a Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Raciborzu. Sociokulturní kompetence ve výuce cizího jazyka a společný evropský referenční rámec. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Ústav jazykové a odborné přípravy, 2008. s. 261.

⁹⁸ Tamtéž, s. 262–265.

⁹⁹ PRŮCHA, Jan. Interkulturní komunikace. Praha: Grada, 2010. s. 112-113.

Učitel je vždy povinen poukazovat na přirozenost hodnot jiných kultur či etnik a nikdy neventilovat do výuky osobní špatnou zkušenost a ovlivňovat tímto postojem žáky. V této situaci je potřeba být profesionálem.¹⁰⁰

Dříve na tyto situace mnozí učitelé nebyli během pedagogického studia připravováni, a proto dostatečně nevyužívali možnosti multikulturní výchovy ve své výuce. Multikulturní výchova byla nově zavedena jako povinný obor na pedagogických fakultách vysokých škol. Celková efektivita učitelova zařazování multikulturní výchovy do výuky však není zkoumána.¹⁰¹ To přímo souvisí také s nepřipraveností učitelů zahrnovat téma multikulturality do cizího jazyka během vyučování.¹⁰²

Multikulturní výchovu je dobré zařazovat nejen do výuky na základní a střední škole, ale také na vysoké škole. Je také nutné sledovat přípravu a způsobilost učitelů a studentů pedagogických fakult v této oblasti a zvyšovat jejich dovednosti aplikace multikulturní výchovy do výuky. Multikulturní výchova je vázána na didaktiku cizích jazyků, a proto je nutné neopomíjet kulturní rozmanitost a identitu národa, jehož jazyk se žáci učí.¹⁰³ Poukázání na okolní národy, jejich jazykovou příbuznost a historickou souvislost je velkým bonusem pro žákovo ucelené chápání předkládaného učiva v rámci cizího jazyka. Zvládnutí propojení těchto oblastí mnohé vypovídá o schopnostech a dovednostech daného učitele, tedy o jeho interkulturních kompetencích.¹⁰⁴

Didaktika cizího jazyka musí korespondovat se sociokulturními normami, kde se také upřesňuje význam komunikativní schopnosti žáka a kde dochází k rozvoji jeho dalších kompetencí. V této práci se zaměřuji především na kompetenci sociokulturní a sociolingvistickou, které jsou pro žáka nezbytné vzhledem k celkovému pochopení role a významu cizího jazyka.¹⁰⁵

¹⁰⁰ PRŮCHA, Jan. Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006. s. 101-102.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 106.

¹⁰² PRŮCHA, Jan. Interkulturní komunikace. Praha: Grada, 2010, s. 26. ISBN 978-80-247-3069-1.

¹⁰³ STUHLÍKOVÁ, Iva et al. Oborové didaktiky: vývoj, stav, perspektivy. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 80-82

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 82-84.

¹⁰⁵ PURM, Radko, Stanislav JELÍNEK a Josef VESELÝ. Didaktika ruského jazyka: vybrané kapitoly. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003, s. 229.

II. Praktická část

Zkratky

PL. = pracovní list

PL1. = pracovní list 1

M. = metodický list

M1. = metodický list 1

Jak pracovat s pracovními a metodickými listy

Následující pracovní listy používejte v této podobě podle potřeby při výuce ruského jazyka a literatury s přihlédnutím k tematickému plánu, dále také v souladu se Školním vzdělávacím programem a Rámcovým vzdělávacím programem.

Pedagog může modifikovat pracovní listy tak, aby podporovaly cíle v různých předmětech podle věkové kategorie žáka. Dále je možné pracovní listy využít během výuky jiných předmětů v kooperaci s průřezovými tématy.

Tyto pracovní listy jsou rozděleny podle témat a obsahují odpovídající tematická cvičení.

V metodickém listu M1. najdete doporučený postup při práci s listem PL1., dále také výstupní cíle, přínosy a očekávané odpovědi žáků. Pracovní listy zahrnují různá cvičení, obsahující texty a poslechy s porozuměním s různými cíli.

Příklad: K pracovnímu listu 1 zároveň použijte metodický list 1. V metodickém listu najdete postup k daným cvičením, která lze spolu s postupem měnit podle přípravy učitele.

V postupu učitel najde potřebné parametry: doporučený vzdělávací obor, téma výukové jednotky, zařazení do RVP (průřezové téma), doporučenou cílovou skupinu, cíle aktivit, rozvíjené klíčové kompetence, pomůcky, dobu trvání aktivit a metody.

PL1. Друзья и общество

1. Карта. Prohlédněte si mapu a uveďte, které národy zde obvykle žijí a jakým jazykem hovoří.

Страны и граждане

Чехия, Чешская Республика	чех, чешка	по-чешски
Закарпатская область Украины, Закарпатье	русин, русинка	по-русински
Словакия	словак, словачка	по-словацки
Россия, Российская Федерация	русский, русская россиянка россиянин	по-русски
Венгрия	венгр, венгерка	по-венгерски
Польша	поляк, полька	по-польски
Украина	украинец, украинка	по-украински
Австрия	австриец, австрийка	по-немецки
Румыния	румын, румынка	по-румынски

2. Představte žákům vašeho kamaráda nebo kamarádku, který/á je z jiného státu.

Sdělte o ní/něm několik vět. K popisu použijte vlastnosti z rámečku. K dispozici je vzor pro inspiraci.

Vzor: Это моя подруга Мария. Она живет в Чехии уже 10 лет. Она родилась в Закарпатской области Украины, но сейчас она учится в средней школе в Градце Кралове. Она русинка.

Черты характера

симпатичный * талантливый * добрый * откровенный * интересный * осторожный * молодой * странный * застенчивый * ленивый * умный * скромный * честный * серьезный * интеллигентный

3. Vyplňte dotazník informacemi o sobě podle skutečnosti.

Имя	Фамилия	Гражданство
Национальность	Дата рождения	Место рождения

M1. Postup

doporučený vzdělávací obor	Ruský jazyk a literatura, Konverzace v ruském jazyce; cizí jazyk, Jazyk a jazyková kompetence
téma výukové jednotky	Друзья и общество
zařazení do RVP (průřezové téma)	Multikulturní výchova, Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
doporučená cílová skupina	gymnázium, střední škola
cíle aktivit	Žák rozezná stereotypní a přirozené heterogenní kombinace jazyka a národa.
rozvíjené klíčové kompetence	kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanská
pomůcky	pracovní list, psací potřeby, počítač, projektor
doba trvání aktivity	45 minut
metody	brainstorming, metody situační, kritické myšlení, samostatná práce žáků, vysvětlování, metody řešení problémů

1. Žáky ponechejte utvářet stereotypní formulace: Чех живет в Чехии и говорит по-чешски.

Poté žákům sdělte, aby utvářeli přirozené kombinace. Žáky nechte přemýšlet, co jsou „přirozené kombinace“ (Чех живет в Закарпатье и говорит по-венгерски. Русин живет в Чехии и говорит по-русски.)

Pomocí metody brainstormingu dále hledejte se studenty důvody, proč lidé mají za to, že je nutné tvořit pouze obvyklé formulace. Jak tyto faktory ovlivňují postavení jedince v Evropě?

2. Žák představí podle vzoru svého přítele/cizince/. Žák rusky vyjádří, proč je skvělé mít přítele – cizince.

3. Žák podle skutečnosti vyplní tabulku.

Žáka se zeptejte, zda rozumí tomu, jak spolu souvisí гражданство а национальность. Učitel musí na konci hodiny objasnit, jaký je mezi pojmy rozdíl,

M1. RVP G – přínosy

- *uvědomit si a respektovat přirozenost a hodnotu rozmanitosti projevů života, kultury a každého jednotlivého člověka;*¹⁰⁶
- *chápat, že všichni lidé jsou odlišné osobnosti s individuálními zvláštnostmi, bez ohledu na svůj původ a odlišné projevy sociokulturních vzorců;*¹⁰⁷
- *být vnímavý ke kulturním rozdílnostem, chápat je jako obohacení života, učit se porozumět odlišnostem;*¹⁰⁸

M1. Očekávané odpovědi

1. Příklad stereotypní odpovědi:

Чех обычно живет в Чешской Республике и говорит по-чешски. Русин обычно живет в Закарпатье и говорит по-русински.

Příklad přirozené odpovědi: Чех живет в России и говорит по-английски.

Možné odpovědi žáků během brainstormingu: Lidé si tvoří stereotypy, protože je to pro ně jednoduché a osvobozují jedince od přílišného přemýšlení, jelikož šetří kognitivní funkce. Kvůli stereotypům poté přistupujeme k jedincům s předsudky, škatulkujeme je. Kvůli stereotypům máme také strach z jedinců cizích národností.

2. Žákova vlastní odpověď.

3. Žákova vlastní odpověď.

¹⁰⁶ BALADA, Jan. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou: RVP GSP. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, c2007. s. 68-69.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 74-75.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 72.

PL2. Я – имя, фамилия, характер

1. Vyjádřete rusky.

- a) Narodil se v Zakarpatské oblasti, ale jeho manželka je z Česka.
- b) Na Ukrajině mám babičku a dědečka, ale narodil jsem se v Česku.
- c) Můj pradědeček osobně znal Grigorije Žatkoviče.
- d) Dědeček žil za Československa v Podkarpatské Rusi.
- e) Umíš mluvit rusínsky?
- f) Helena žije s manželem v Zakarpatské oblasti Ukrajiny.

2. Doplňte koncovku.

Мои бабуш.... живут в Закарпатье. Руси..... в мире немного. Вы имеете в виду, что ваша семья владеет русски.... и русинск.... языками? Дедушка преподавал русск..... граммати.... в город..... Ужгород. Во время втор.... миров... войны он продал много принадлежност..... для шитья . Он является внук..... Яна Масарика.

3. Основы самооценки и уважения.

Podívejte se na video o Zakarpatské oblasti a odpovězte na otázky.

Какие мысли (в связи с видео) возникали у вас во время просмотра видео?

Какова была цель этого видео?

Как я относился к Закарпатской области до этого видео?

Почему нужно высказывать свое мнение так, чтобы никого не обидеть?

Изменилось ли как-то мое нынешнее отношение к Закарпатской области?

Что вызвало это изменение?

Какие у меня есть доказательства того, что мое отношение изменилось?

Что из этого видео хотите сохранить в голове?

M2. Postup

doporučený vzdělávací obor	Ruský jazyk a literatura, Konverzace v ruském jazyce; cizí jazyk, Jazyk a jazyková kompetence
téma výukové jednotky	Я – имя, фамилия, характер
zařazení do RVP (průřezové téma)	Multikulturní výchova, Environmentální výchova
doporučená cílová skupina	gymnázium, střední škola
cíle aktivit	Žáci se seznámí s mechanismem, jak naše předchozí zkušenosti či předsudky ovlivňují první dojmy.
rozvíjené klíčové kompetence	kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanská
pomůcky	pracovní list, psací potřeby, Youtube video, počítač, projektor
doba trvání aktivity	45 minut
metody	práce s textem, vysvětlování, vytváření dovedností, metody heuristické, kritické myšlení, samostatná práce žáků

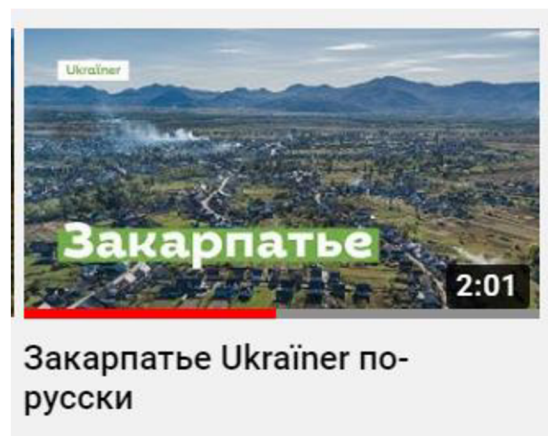
1. Žák správně přeloží věty. Své výsledky prezentují všichni žáci. Je třeba shodnout se na některých výsledcích. Žáků se můžete zeptat, kdo je G. Žatkovič. Pokud nebudou vědět, je dobré, pokud by si někteří z žáků připravili referát v ruském jazyce o této osobnosti.

2. Žák přiřadí správné koncovky ve cvičení. Žáků se můžeme zeptat, kdo byl Jan Masaryk a jak souvisí s T.G. Masarykem. Dalším žákům zadejte referát o těchto osobnostech, aby je představili rusky v kontextu s Českou republikou a Zakarpatskou Ukrajinou.

3. Žáci si sami přečtou otázky, na které musí odpovědět. Poté pusťte video.

Video se nazývá *Закарпатье* je k dispozici na kanále *Ukraïner по-русски*

Odkaz: <https://www.youtube.com/watch?v=aMU36JMYcpw>

Obrázek 2

Žáci musí odpovědět na tyto otázky (zde česky, ale žáci odpovídají rusky na rusky zadané otázky):

Jaké myšlenky (vztahující se k videu) se Vám během videa honily hlavou?

Na co se snaží video poukázat?

Jaký jsem měl/a postoj k Zakarpatské oblasti?

Proč je potřeba vyjadřovat svůj názor tak, abychom nikoho neurazili?

Proměnil se nějak můj dosavadní postoj?

Co tuto proměnu způsobilo?

Jaký mám důkaz o svojí postojové změně?

Co si z tohoto videa bych si chtěl/a odnést do života? (Transfer do života podle Kolbova cyklu učení)

Až žáci odpoví na všechny otázky, řekněte jim, že příroda nemá žádné státní hranice. Žijeme společně všichni na jedné Zemi, a proto je potřeba si vážit přírodu nejen svou, ale i cizí.

M2. RVP G – přínosy

- *chápat význam studia cizích jazyků jako zdroje poznávání pro osobní život, celoživotní vzdělávání, pracovní aktivity, mezinárodní komunikaci a kooperaci;*
- *vnímat multikulturalitu jako prostředek vzájemného obohacování různých etnik;¹⁰⁹*
- *pochopit velkou provázanost faktorů ekologických s faktory ekonomickými a sociálními a být schopen vybrat optimální řešení v reálných situacích;¹¹⁰*

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 76.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 78.

M2. Očekávané odpovědi

1. a) Он родился в Закарпатской области, но его жена из Чехии. b) У меня есть бабушка и дедушка в Украине, но я родился в Чехии. c) Мой прадедушка лично знал Григория Жатковича. d) Мой дед жил в Подкарпатье во времена Чехословакии. e) Вы говорите по-русински? f) Елена живет с мужем в Закарпатской области Украины.

2. бабушки, русинов, русским, русинским, русскую, грамматику, городе, второй, мировой, принадлежностей, внуком

3. Žákovy vlastní odpovědi.

PL3. В сети – Интернет и коммуникация

1. Poslechněte si krátkou nahrávku a vyberte správné odpovědi.

1. Кто представил гостей?

- a) муж
- b) мужчина
- c) женщина

2. Кто принимал участие в видеоконференции?

- a) Мигаль, Катя, Мария
- b) Милин, Мигаль, Мария
- c) Марина, Миша, Карел

3. Кто родился в Закарпатье?

- a) Мария
- b) Катя
- c) Мигаль

4. Когда начал Мигаль переосмыслить свой родной говор?

- a) когда жил в Чехии
- b) когда учил чешский язык
- c) когда преподавал чешский язык

5. Когда Миша больше начал интересоваться историей?

- a) когда он изучал русский язык
- b) когда он изучал чешский язык
- c) когда он принимал участие в соревновании

2. Как вы понимаете смысл пословицы? Попробуйте объяснить на чешском языке.

Потом переведите на русский язык.

«Красно говорить пріятіль, правду вповість нипріятіль.»¹¹¹

3. Беседуйте с одноклассником. В которых странах люди естественно говорят на русском языке? Приведите примеры.

4. Попробуйте найти повод, почему русины могут быть полезной темой? Odpovězte podle pokynů učitele v aplikaci menti.com pomocí mobilu.

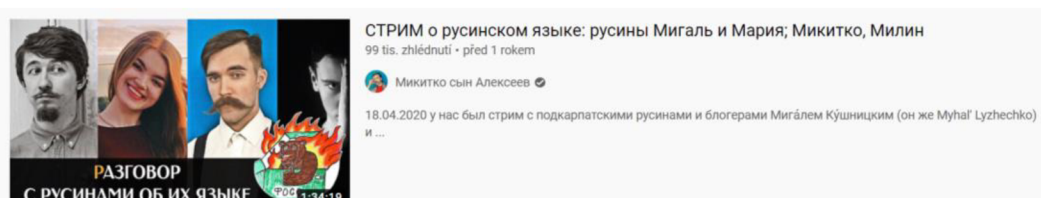
¹¹¹ Сайт писателя Ивана Петровіця: Фольклор: РУСИНСЬКІ ПРИКАЗКЫ и ПОСЛОВИЦІ [online]. 2015 [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://petrovtsiy.jimdofree.com/фольклор/русинські-приказки-и-половиці/>

M3. Postup

doporučený vzdělávací obor	Ruský jazyk a literatura, Konverzace v ruském jazyce; cizí jazyk, Jazyk a jazyková kompetence
téma výukové jednotky	В сети – Интернет и коммуникация
zařazení do RVP (průřezové téma)	Multikulturní výchova, Mediální výchova
doporučená cílová skupina	gymnázium, střední škola, 2. st. ZŠ
cíle aktivit	Žák analyzuje rčení. Žák sestaví své postoje, vyhodnotí je negativně nebo pozitivně.
rozvíjené klíčové kompetence	kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanská
pomůcky	pracovní list, psací potřeby, počítač, aplikace menti, projektor
doba trvání aktivity	45 minut
metody	instruktáž, výuka podporovaná počítačem, kritické myšlení, brainstorming, vysvětlování, metody řešení problémů

1. Kde najít video: Youtube → video s názvem: Стрим о русинском языке, канал Микитко сын Алексеев. Zdroj: <https://www.youtube.com/watch?v=d3E7jUUgoVU&t=122s>

Obrázek 3

К poslechu je nutné neukazovat žákům video.

Poslech je třeba pustit od 0:00 do 2:28

Пřepis nahrávky:

Что же друзья. Мы в эфире. Значит, хочу представить наших сегодняшних гостей. Я сейчас сделаю ещё описание. Там будет более подробная информация, всякие ссылки. Но, в общем, слева вверху вы видите Марию, справа наверху видите Мишу или Мигалья, Мыгалья, вот слева внизу понятно кто, справа внизу Милин, который в прошлый раз помогал мне вести стрим с Антоном Лисьяком. Вот. Ну и просто пару слов

расскажите о себе. Вот и как у вас появился интерес именно к изучению родного языка более пристально. Я родился в маленьком селе на Закарпатье, в Украине. И как бы, всё было нормально. Мы разговаривали дома каким-то определенным говором. И первые годы жизни была уверенность, что ну, везде так говорят. Правда, ну? Потом, с помощью телевизора/из школы появилось осознание, что кажется что-то здесь как бы не так. Потому что в школе преподавали что-то совсем иное. Ну не то чтобы совсем иное, конечно, всё было понятно, но я чётко помню эти эмоции, когда я смотрел телевизор и там были какие-то вот фильмы в украинском или же русском дубляже. И я такой, я такой, как бы. Ну я, вроде, всё понимаю, но всё какое-то, вообще такое кривое, непонятное - у нас так не говорят. Понимаешь? Вот. В процессе я как бы изучал новые языки. Я там нормально освоил украинский и русский, английский и потом чешский. И кажется, уже на этапе познания чешского языка я смог, как-то, знаешь, заново переосмыслить родной говор. Начал в него как бы немного углубляться. Начал к нему немного возвращаться, потому что я внезапно осознал, что я его забываю, из-за того, что было, из-за того, что у меня было слишком мало времени и возможности им пользоваться. И именно уже с помощью чешского я как-то его, знаешь, заново переосмыслил. Начал больше копаться в истории и оказалось, что я такой не один. Что нас много! Просто я не знал даже о существовании таких людей.

2. Žák vysvětlí své chápání rčení. Žák gramaticky správně přeloží text do českého a poté do ruského jazyka. Žáky upozorněte, že se jedná o rusínsky psané rčení. Pozor na slovo красно v ruském jazyce!

3. Žáci uvedou některé příklady. Žáky pobídněte, ať se více zamyslí nad tím, z jakých států se například skládal SSSR, kde byl ruský jazyk nejvíce používán. Žáky vybidněte k tomu, aby se nebáli dalších příkladů – aby neodpovídali stereotypně. Rusky se dohoví především tam, kde se ruský jazyk vyučuje (tedy i jiné státy než ve dřívějším SSSR).

4. Pro tento úkol je třeba si předem přichystat v aplikaci mentimeter.com plakát v sekci Q&A s otázkou **Найдите повод, почему русины могут быть полезной темой?**

M3. RVP G – přínosy

- *zvyšovat citlivost vůči kulturním rozdílům, chápat je jako obohacení života, učit se rozumět odlišnostem;*¹¹²
- *uvědomit si svou vlastní kulturní identitu;*¹¹³
- *získat prostřednictvím vzdělávání v cizích jazycích a dalších předmětech vědomosti, praktické dovednosti a přehled o sociokulturním prostředí jiné jazykové oblasti* ¹¹⁴

M3. Očekávané odpovědi

1. Řešení: 1b, 2b, 3c, 4b, 5b

2. Možné řešení: Красиво говорит друг, правду говорит враг. Hezky mluví přítel, pravdu říká nepřítel.

3. Možné řešení: Украина, Закарпатье, Россия, Белоруссия, Беларусь, Казахстан, Эстония, Монголия, итп.

Ukázka:

Go to www.menti.com and use the code 10516702

Найдите повод, почему русины могут быть полезной темой?

Mentimeter

1/1

На этой теме можно хорошо привести примеры явлений грамматики.

0 0

Obrázek 4

¹¹² Tamtéž, s. 81.

¹¹³ Tamtéž, s. 75.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 76.

PL4. Школа, где я учусь

1. Přečtěte si pozorně text a označte správné odpovědi.

„Генеральный статут для организации и администрации Подкарпатской Руси“ от 18 сентября 1919 года в пункте III, 2 содержит следующее предписание: „Народный язык будет языком обучения в школах и официальным языком вообще“. Для более точного определения понятия „народный язык“ 4 декабря того же года в Праге была создана комиссия, в которую вошли члены Чешской академии наук. Комиссия объявила о введении в качестве языка обучения в Подкарпатской Руси „галицкого украинского языка“, считая, что подкарпаторусский диалект вместе с галицким диалектом относится к группе южнорусский (малорусских) диалектов. Одновременно комиссия рекомендовала ввести в старших классах и литературный русский язык для того, чтобы ученики не забывали о своей принадлежности к великому русскому народу.

ГЕРОВСКИЙ, Георгий. ЯЗЫК ПОДКАРПАТСКОЙ РУСИ [online]. Москва, 1995, s. 80–81.

1. Когда была в Праге основана комиссия?

- a) 4 декабря 1918 г.
- b) 4 декабря 1919 г.
- c) 4 декабря 1917 г.

2. Кто принимал решение в вопросе определения языка обучения?

- a) Комиссия Подкарпатской Руси
- b) Комиссия галицкого украинского языка
- c) члены Академии наук
- d) генеральный статут

3. Что рекомендовала комиссия?

- a) завести русский язык для младенцев
- b) завести в гимназии литературный язык
- c) привести примеры народного языка

2. Подберите синоним к каждому слову.

точный

определение

рекомендовать

M4. Postup

doporučený vzdělávací obor	Ruský jazyk a literatura, Konverzace v ruském jazyce; cizí jazyk, Jazyk a jazyková kompetence
téma výukové jednotky	Школа, где я учусь
zařazení do RVP (průřezové téma)	Multikulturní výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
doporučená cílová skupina	gymnázium, střední škola, 2. st. ZŠ
cíle aktivit	Žák identifikuje spojitost cizího jazyka s historickým kontextem.
rozvíjené klíčové kompetence	kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanská
pomůcky	pracovní list, psací potřeby, projektor, počítač
doba trvání aktivity	45 minut
metody	vysvětlování, instruktáž, práce s textem, metody diskusní

1. Žákům dejte pokyn, aby sami přečetli otázky. Žáci si sami přečtou text.

Žákům dejte otázky, jaké znalosti z textu znají z jiných předmětů (mimo odpovědi na otázky).

Jestli vědí, jaká území do Československa spadala.

S žáky zkontrolujte odpovědi na dané otázky.

2. Žáci nebudou využívat slovníky při překladu synonym.

Zkontrolujte žákova synonyma a zkuste vést diskusi. V případě větších rozporů použijte internetový slovník pro vysvětlení žákovi.

M4. RVP G – přínosy

- *chápat význam studia cizích jazyků jako zdroje poznávání pro osobní život, celoživotní vzdělávání, pracovní aktivity, mezinárodní komunikaci a kooperaci;*¹¹⁵
- *vytvořit si na základě osvojených informací vlastní názor, umět ho vyjádřit a obhajovat ho argumentací v diskusích o politických, ekonomických a sociálních problémech v kontextu s evropskými a globálními vývojovými tendencemi;*¹¹⁶
- *chápat historickou kontinuitu v evropském a globálním kontextu ve vztahu k vývoji vlastního národa a státu;*¹¹⁷

M4. Očekávané odpovědi

1. Správné řešení: 1B, 2C, 3B

2. Možné řešení: точный: ясный, определение: установление, рекомендовать: советовать

¹¹⁵ Tamtéž, s. 76.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 72.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 73.

PL5. Путешествие

1. Napište příteli/přítelkyni email o cestování v rozsahu 150-200 slov. Použijte slovní zásobu z nabídky.

- oznam mu/jí, že tento víkend nemůžeš jet na Zakarpatí
- napiš, že se musíš učit na těžkou zkoušku
- objasni, že se učíš o Zakarpatské oblasti v zeměpise
- nabídmi jiný termín výletu
- řekni kam přesně se chceš podívat
- vysvětli, proč se tam těšíš

поехать * в Закарпатье * в Украине
экзамен по географии * старательно *
гововиться * трудно * посещение *
на следующей неделе * Боржава *
природа * леса * горы * озеро Синевир
* связано с творчеством * Колочава *
Иван Олбрахт * воздух *

2. přečtete si následující části textu s názvem *География* a určete jejich správné pořadí.

ГЕОГРАФИЯ.

А Подкарпатские горы покрыты огромными лесами, которые покрывают больше половины всей площади Подкарпатской Руси; главным образом встречаются буковые, дубовые, еловые и сосновые леса.

Б Подкарпатская Русь, самая восточная часть Чехословацкой республики, простирается на 12.094 кв. километров. На севере и востоке Карпатская Русь граничит Полонинскими Карпатами с Галицией, на юге — рекой Тиссой с Румынией и Венгрией, на западе — рекой Уж со Словакией. Подкарпатская Русь вся в горах. Самая высокая цепь Черные Горы с вершиной Говерла, достигающей 2.058 метров, находится на востоке.

В Реки эти: Сопурка, Апша, Тересва, Теремля, Густица, Рика, Бережова, Латорица и Уж. Реки очень многоводны. Думают использовать силу речной воды для добывания электрической энергии. Приступили уже к выработке проектов о планомерном использовании рек.

Г Между лесами лежат горные луга, так наз. полонины, являющиеся прекрасными пастбищами для крупного рогатого скота и овец. Равнина находится только между Ужгородом, Мукачевым и Севлюшем. На склонах гор, спускающихся к югу в районе Берегова, находят виноградники и плодородные поля. В Подкарпатских лесах живет множество диких зверей : медведи, рыси, куницы, ласки, хори, лисицы, волки, дикие кабаны, олени, серны и т. п. Все реки текут с Карпат на юг в Тиссу. ¹¹⁸

Vyplňte pořadí písmen: 1. 2. 3. 4.

¹¹⁸ BUTTER, Oskar a DORAZIL, V.. Čechoslovackaja republika: obzor duchovnoj, političeskoj, ěkonomičeskoj i obščestvennoj žizni. Praga: Orbis, 1924. s. 163.

M5. Postup

doporučený vzdělávací obor	Ruský jazyk a literatura, Konverzace v ruském jazyce; cizí jazyk, Jazyk a jazyková kompetence
téma výukové jednotky	Путешествие
zařazení do RVP (průřezové téma)	Multikulturní výchova, Environmentální výchova
doporučená cílová skupina	gymnázium, střední škola, 2. st. ZŠ
cíle aktivit	Žák vytvoří souvislou písemnou práci, do které aplikuje slova z nabídky. Žák analyzuje text a určí pořadí úryvků.
rozvíjené klíčové kompetence	kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanská
pomůcky	pracovní list, psací potřeby, video,
doba trvání aktivity	45 minut
metody	práce s textem, instruktáž, samostatní práce žáků, produkční metody

1. Žáci napíší pomocí vybrané slovní zásoby v čtverci email. Je dobré dát žákům alespoň 35 minut na napsání, avšak zpravidla je potřeba 45 minut. V případě psaní celou hodinu je nutné vybrat pracovní listy od žáků nebo pracovní list promítnout na tabuli (bez poznámky pod čarou).
2. Žák si přečte text a sám přiřadí písmenka odstavců podle pořadí.

M5. RVP G – přínosy

- *pochopit velkou provázanost faktorů ekologických s faktory ekonomickými a sociálními a být schopen vybrat optimální řešení v reálných situacích;*
- *propojit poznatky a dovednosti z jednotlivých vzdělávacích oblastí a využívat je při řešení environmentální problematiky;¹¹⁹*
- *uvědomit si svou vlastní kulturní identitu;¹²⁰*
- *získat prostřednictvím vzdělávání v cizích jazycích a dalších předmětech vědomosti, praktické dovednosti a přehled o sociokulturním prostředí jiné jazykové oblasti;¹²¹*

¹¹⁹ Tamtéž, s. 78.

¹²⁰ Tamtéž, s. 75.

¹²¹ Tamtéž, s. 76.

M5. Očekávané odpovědi

1. Možné řešení písemného cvičení:

Привет, Оксана!

Я пишу тебе, чтобы извиниться. Я знаю, что мы вместе планировали поехать в Закарпатье, но, к сожалению, у меня плохие новости. Наш учитель по географии нам сказал, что у нас будет в понедельник письменный экзамен. Это будет очень важный экзамен. Мне надо очень старательно готовиться к нему. Если бы я поехала сейчас, мне было бы трудно готовиться.

Но у меня есть тоже хорошая новость. Знания, которые я получу, мне будут годиться при нашем путешествии. Мы изучали Украину и подробно говорили тоже о Закарпатской области. Круто, правда? Благодаря этому будет после экзамена полезнее посетить Закарпатье. Давай перенесем дату посещения Украины. На следующей неделе у меня будет более свободного времени.

Я уже не могу дождаться, когда я подышу свежим воздухом и буду наслаждаться природой и лесами Боржавы. Я рада, что мы будем путешествовать вместе, потому что я не знаю русинский язык. Я могу с местными говорить только на русском. Хорошо, что славянские языки похожи. Я слышала о том, что озеро Синевир связано с творчеством некоторых чешских писателей, например, Иваном Олбрахтом.

Я надеюсь, что ты поймешь мою ситуацию и мы найдем дату, которая будет подходить нам.

Пока!

Таня

2. Správné výsledky: 1 B, 2 A, 3 G, 4 B

PL6. Литература и личности

1. Poslechněte si úryvek, který přečte učitel a odpovězte na otázku.

1. Кто следил за литературной жизнью Карпатской Руси?

- a) Алексей Константинович Толстой
- b) Лев Николаевич Толстой
- c) Никита Ильич Толстой

2. Где выходили публикации о карпаторусской языковой ситуации?

- a) в Москве
- b) в Украине
- c) в Словакии

3. По словам писателя Карпатская Русь

- a) а) этническая
- b) своеобразная
- c) опытная

2. Как вы понимаете смысл пословицы? Попробуйте объяснить на чешском языке. Потом переведите на русский язык.

«Быв еден мних, мав много книг - нич ни знав из них.»¹²²

3. Přečtěte si text a přeložte vyznačená slova. Ke slovům najděte antonyma.

Вообще, Александр Васильевич Духнович — самый популярный и любимый в Угорской Руси писатель, составивший целую эпоху в её умственном развитии.

Когда Угорская Русь, в результате мировой войны, освободилась от мадьярского владычества и, под именем Подкарпатской Руси, была присоединена к Чехо-Словакии, то в Ужгороде было основано „Культурно-Просветительное Общество имени А.В. Духновича” (председателем состоит маститый Евмений Иванович Сабов).¹²³

популярный –

владычество –

присоединить –

основать –

¹²² ПЕТРОВЦІЙ, Иван. АНТОЛОГІЯ ДНИШНЬОЇ РУСИНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРЫ: Стихи, товмацтва, малюнки, анекдоти, пословиці, приговори, примовки, проклятя, заклятя, лайки. Ужгород, 2009, s. 247.

¹²³ АРИСТОВ, Ф. Ф. Литературное развитие Подкарпатской (Угорской) Руси [online]. Москва, 1995, s. 33.

M6. Postup

doporučený vzdělávací obor	Ruský jazyk a literatura, Konverzace v ruském jazyce; cizí jazyk, Jazyk a jazyková kompetence
téma výukové jednotky	Литература и личности
zařazení do RVP (průřezové téma)	Multikulturní výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
doporučená cílová skupina	gymnázium, střední škola, 2. st. ZŠ
cíle aktivit	Žák analyzuje a vysvětlí své porozumění poslechu. Žák vysvětlí rčení. Žák analyzuje text a doplní antonyma.
rozvíjené klíčové kompetence	kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanská
pomůcky	pracovní list, psací potřeby, video, počítač, projektor, případně slovník (online/ tištěný)
doba trvání aktivity	45 minut
metody	vysvětlování, práce s textem, metody řešení problémů, samostatná práce žáků

1. Žáci si nejprve přečtou otázky a odpovědi. Žákům sdělte, že přečtete text dvakrát, včetně krátkého času na doplnění mezi poslechy.

Přečtete text, až budou všichni žáci připraveni:

В свое время выдающийся русский языковед и славист академик Никита Ильич Толстой (1923-1996) очень метко определил Карпатскую Русь как своеобразную и уникальную в славянском мире лабораторию опытов по созданию и применению литературных языков по отношению к одному и тому же этническому ареалу (Tolstoj 1996, XIII-XIV). Ученый внимательно следил за литературно-языковой жизнью региона. В его огромной домашней библиотеке, ныне в полноте передаваемой Библиотеке Священного Синода в Москве, нашлось место для многих сотен карпаторусских/карпаторусинских изданий разных лет. В разговорах со мною Н. И. Толстой нередко сетовал на то, что в течение второй половины XX столетия украинистика практически не занималась серьезно исследованием литературно-языковой ситуации Карпатской Руси (resp. Подкарпатской

Руси), за исключением некоторых публикаций, выходящих в Чехословакии (конкретно — в Словакии).¹²⁴

2. Žák vysvětlí své chápání rčení. Žák gramaticky správně přeloží text do českého a poté do ruského jazyka. Žáky upozorněte, že se jedná o rusínsky psané rčení.

3. Žák si přečte text a přeloží slova, dále určí antonyma. Antonyma budou různá, je dobré použít slovník při této hodině.

M6. RVP G – přínosy

- *získat prostřednictvím vzdělávání v cizích jazycích a dalších předmětech vědomosti, praktické dovednosti a přehled o sociokulturním prostředí jiné jazykové oblasti;*¹²⁵
- *myslet systémově a hledat souvislosti mezi jevy a procesy;*¹²⁶

M6. Očekávané odpovědi

1. Správné řešení: 1C, 2C, 3C

2. Možné řešení: Byl jeden mnich, měl mnoho knih – neuměl nic z nich. Был один монах, имел много книг – ничего из них не знал.

3. Možné řešení:

популярный – populární, známý – неизвестный, непопулярный

владычество – (nad)vláda – подчинение, подданство, рабство

присоединить – připojit – отсоединить, разделить

основать – založit, zřídit – распустить, уничтожить

¹²⁴ ДУЛИЧЕНКО, Александр. Письменность и литературные языки Карпатской Руси (XV-XX вв.): Вступительная статья, тексты, комментарии. Ужгород: Издательство В. Падяка, 2008, s. 11.

¹²⁵ BALADA, Jan. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou: RVP GSP. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, c2007. s. 76-77.

¹²⁶ Tamtéž, s. 72.

PL7. Покупки и работа

1. Разыграйте диалоги. Ve dvojicích si připravte scénky.

Žiješ u svých přátel na Zakarpatsku. Chceš jim přichystat večeři, ale zjistíš, že suroviny musíš nakoupit. U večeře jim sděl své zážitky z nakupování. Řekni jim, že:

- se zatím moc nevyznáš v místních bankovkách
- v Mukachevu a Užhorodě jsou velké trhy
- město se rozvíjelo v 20. století
- zde dříve pracovalo mnoho Židů
- bylo i dříve centrem obchodu
- jsi koupil/a víno, protože se zde tradičně prodává

ориентируетесь в * купюры *
гривны * копейки * валюта *
привыкнуть к * рынок * Мукачево
* Ужгород * развитие * евреи *
торговля * покупатели

2. Doplňte do vět slovesa v závorce ve správném tvaru. Používejte přítomný čas.

1. Она _____ (купить) вино. 2. Я не _____ (взять) гривны с собой.
3. Мы _____ (спросить) у продавца.
4. Ты _____ (привыкнуть) к этой природе. 5. Они _____ (покупать) одежду на рынке. 6. Словаки _____ (жить) в Закарпатье.
7. Студенты _____ (работать) в Украине. 8. Мы _____ (совершать) покупки в Закарпатье. 9. Мы _____ (дать) тебе кусочек регионального сыра.

3. Poslechněte si text, který přečte učitel a pak vyberte odpověď, shodnou s vyslechnutým textem.

	да	нет
1. Закон не воспринимали всерьёз.		
2. Закон не касался безработицы.		
3. Закон устанавливает рабочее время.		
4. Этот закон не защищает детей.		
5. Заголовок текста «Рабочие часы».		

M7. Postup

doporučený vzdělávací obor	Ruský jazyk a literatura, Konverzace v ruském jazyce; cizí jazyk, Jazyk a jazyková kompetence
téma výukové jednotky	Покупки и работа
zařazení do RVP (průřezové téma)	Multikulturní výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
doporučená cílová skupina	gymnázium, střední škola, 2. st. ZŠ
cíle aktivit	Žák ve dvojici sestaví dialog a aplikuje ho v souvislosti s tématem. Žák doplní slovesa ve správném tvaru. Žák si poslechne úryvek a odpoví na otázky.
rozvíjené klíčové kompetence	kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanská
pomůcky	pracovní list, psací potřeby, počítač, projektor,
doba trvání aktivity	45 minut
metody	metody inscenační, výuka dramatem, vysvětlování, předvádění, práce s textem, metody řešení problémů

1. Žáci ve dvojicích připraví scénku. Žákův projev je možné oznámkovat.
2. Žák sám vyplní a vyčasuje slovesa, která již zná.
3. Učitel dá pokyn, aby si žák přečetl výroky. Dále čte určený text a žák po přečtení má několik minut na doplnění ANO/NE. Učitel podle potřeb přečte text znovu. Zkontrolujte spolu s žáky výsledky.

Text k četbě:

РАБОЧИЕ ЧАСЫ. Самым важным законом, касающимся охраны рабочих и регулирующим отношения между ними и работодателями, является закон 19 декабря 1918 г., установивший восьми-часовой рабочий день. Этот закон, в широкой мере удовлетворяющий потребности промышленности и сельского хозяйства, содержит в себе также предписания о ночной работе и охране женщин, детей и подростков.¹²⁷

¹²⁷ BUTTER, Oskar a DORAZIL, V.. Československá republika: obzor duchovnoj, političeskoj, èkonomičeskoj i obščestvennoj žizni. Praga: Orbis, 1924. s. 56.

M7. RVP G – přínosy

- *vnímat dopady a důsledky globalizačních a rozvojových procesů, rozlišovat mezi nimi příznivé i nepříznivé prvky a jevy, učit se hledat kompromisy;*
- *zaujímat konstruktivní postoje k naléhavým otázkám míru a lidských práv v konkrétních životních situacích;*¹²⁸
- *uvědomovat si důležitost integrace jedince v rodinných, vrstevnických a profesních vztazích, chápat člověka jako společenskou bytost a znát hlavní typy sociálních útvarů;*¹²⁹

M7. Očekávané odpovědi

1. Диалог. Možné řešení.

- Привет, Таня !
- Привет. Я вижу, что ты сегодня была за покупками.
- Да. Я хотела сделать ужин для тебя.
- Спасибо. Я очень голодная.
- Не за что. Я сегодня была за покупками в Мукачево.
- Ты купила все это в Мукачево?
- Да. Я слышала, что там большой рынок. Это было хорошо, но я пока не успела разобраться в вашей валюте и купюрах.
- Ничего. Ты привыкнешь к этому. А ты что-то знаешь о городе Мукачево?
- Да. Я об этом городе читала. Этот город развивался в 20-том веке. Там жило много евреев. И поэтому этот город стал центром торговли.
- Я очень рада, что ты такие интересные вещи знаешь об этом городе. Да, это реально так и есть. И я смотрю, что ты не забыла купить вино!
- Да. Я помню, когда мы с тобой его пили на прошлой неделе. Оно очень вкусное.
- Я очень рада, что ты любишь наши региональные продукты.

2. Správne řešení:

1. купит, 2. возьму, 3. спросим, 4. привыкнешь, 5. покупают, 6. живут,
7. работают 8. совершаем 9. даем

3. Správne řešení: 1. нет, 2. да, 3. да, 4. нет, 5. да

¹²⁸ BALADA, Jan. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou: RVP GSP. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, c2007. s. 72-73.

¹²⁹ Tamtéž, s. 75.

Závěr

Práce, kterou zde předkládám, je z mého pohledu začátkem započatého procesu. Věřím, že v budoucnu budu moci předložit mnohem více takových materiálů, tj. metodických a pracovních listů, ale i dalších pomůcek, které posunou výzkum v této oblasti ve spojení s pedagogikou. Věřím, že v této moderní době se učebnice pro ZŠ a SŠ budou více věnovat tématu Ukrajiny a její Zakarpatské oblasti.

Budu velmi ráda, pokud touto prací přispěji k rozvíjení a revitalizaci školství v jeho multikulturním aspektu, neboť vývoj v této oblasti je z mého hlediska důležitý nejen z pohledu přínosů, které jsem demonstrovala v této práci.

Je dobré demonstrovat příbuznost a spojitost národů nebo etnik v rámci užšího historického, geografického a politického aspektu, a to nejen českým, ale také zahraničním žákům. Je nutné zmínit, že čeští, rusínští a ukrajinští žáci se prostřednictvím dějepisu a ruského jazyka v české škole takřka nedozvídají o svém původu a mnohdy neznají historii země, ve které se narodili. Počet žáků ze Zakarpatské oblasti je však v českých školách značný.

Žák by měl obecně pochopit své vlastní kulturní odlišnosti. Dále by měl umět částečně vysvětlit, čím se odlišují jiné národy. Tímto krokem může začít cesta sebepoznávání. Tento krok vede k umění rozpravy o jiných národech tak, aby neurazil sám sebe a ty, o kterých mluví.

Je logické, že o tomto multikulturním přesahu se žák dozvídá v domácím prostředí, avšak své dovednosti v této oblasti upevňuje především ve školním prostředí. Nasměrování a vedení žáka touto cestou musí ve školním prostředí přicházet od učitele a mělo by být velmi opatrně podáno, neboť se nejedná o snadný úkol. Avšak z mého pohledu se to neliší od složitosti jakéhokoliv jiného předmětu – směr žáka a jeho vnímání daného problému udává na počátku vždy učitel, zde interkulturní mediátor. Žáka je nutné nejen vzdělávat, ale i vychovat tak, aby byl ke svému okolí vnímavý a nehledal hrozbu tam, kde se nevyskytuje.

Věřím, že připravené pracovní listy, propojené s průřezovými tématy, použijí učitelé z různých škol. Věřím také, že tato práce může inspirovat k vytváření vlastních materiálů na toto téma v rámci jakéhokoliv jiného předmětu. Budu ráda, pokud přispěji k efektivitě výuky a pracovní listy budou praktickou pomůckou, použitou s radostí.

Seznam použité literatury a zdrojů

1. АРИСТОВ, Ф. Ф. Литературное развитие Подкарпатской (Угорской) Руси [online]. Москва, 1995, 50 s. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: https://zapadrus.su/attachments/rusiny/aristov_lit_raz.pdf
2. BALADA, Jan. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou: RVP GSP. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, c2007. ISBN 978-80-87000-12-0.
3. BALOWSKA, Grażyna, Milada ČADSKÁ, Univerzita Karlova a Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Raciborzu. Sociokulturní kompetence ve výuce cizího jazyka a společný evropský referenční rámec. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Ústav jazykové a odborné přípravy, 2008. ISBN 978-80-87238-01-1.
4. BUTTER, Oskar a DORAZIL, V.. Čechoslovenskaja republika: obzor duchovnoj, političeskoj, èkonomičeskoj i obščestvennoj žizni. Praga: Orbis, 1924.
5. Cizinci v České republice =: Foreigners in the Czech Republic. Praha: Scientia, 2015, 2015(1). sv. 1.
6. České, slovenské a československé dějiny 20. století. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2006, 2006(1). sv. 1
7. Československo a Československo. Benešovy dekrety: nejdůležitější dokumenty v plném znění. Pardubice: Filip Trend, c2002. ISBN 80-86282-21-X
8. Encyklopedie českých právních dějin. sv. 5 ISBN 978-80-7418-282-2.
9. FRAJDL, Jiří. Protektorát Čechy a Morava 1939-1945. Moravská Třebová: Diatext M, 1993.
10. HOŘEC, Jaromír. Podkarpatská Rus - země neznámá. Jinočany: H&H, 1994, 121 s. Historica. ISBN 80-85787-51-2.
11. KOKAISL, Petr et al. Pestrá Evropa: Toskové a Gegové v Albánii, Albánci v Černé Hoře, Makedonii a Srbsku-Kosovu, Bretonci ve Francii, Gagauzové v Moldávii, Ladinové v Itálii, Rusíni na Slovensku, Ukrajíně, v Maďarsku, Rumunsku a Moldávii, Huculové na Ukrajině, Rusové (staroobřadníci) v Lotyšsku, Walserové ve Švýcarsku. Praha: Nostalgie, 2015. ISBN 978-80-906207-0-4.
12. MANDLER, Emanuel. Benešovy dekrety: proč vznikaly a co jsou. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-139-6.
13. MASARYK, Tomáš Garrigue. Světová revoluce. V Praze: Čin, 1930.
14. Národní listy. Praha: Julius Grégr, 18.8.1894, 34(227). sv. 227 ISSN 1214-1240. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:f388c7fd-435d-11dd-b505-00145e5790ea>

15. POGORELOV, Valerij Aleksandrovič. Michail Lučkaj i jeho Grammatica Slavoruthena. Užgorod: Izdaniye Kul'turno-prosvětitel'nogo obščestva imeni Aleksandra Duchnoviča, 1930.
16. POP, Ivan. Dějiny Podkarpatské Rusi v datech. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-237-6.
17. POP, Ivan. Podkarpatská Rus. Praha: Libri, 2005, 190 s. Stručná historie států. ISBN 80-7277-261-9.
18. POP, Ivan. Podkarpatská Rus: osobnosti její historie, vědy a kultury. Praha: Libri, 2008, 311 s. ISBN 978-80-7277-370-1.
19. PRŮCHA, Jan. Interkulturní komunikace. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3069-1.
20. PRŮCHA, Jan. Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-866-2.
21. PURM, Radko, Stanislav JELÍNEK a Josef VESELÝ. Didaktika ruského jazyka: vybrané kapitoly. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003. ISBN 80-7041-174-0.
22. STUHLÍKOVÁ, Iva et al. Oborové didaktiky: vývoj, stav, perspektivy. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7769-0.
23. SULITKA, Andrej. K otázce etnické identity Rusínů v České republice. Český lid. Praha: F. Šimáček, 26.09.2016, 103(3), 451-471. DOI: <https://doi.org/10.21104/CL.2016.3.07>. ISSN 0009-0794.
24. SULITKA, Andrej. Paul Robert Magocsi, Chrbtom k horám. Dejiny Karpatskej Rusi a karpatských Rusínov. Český lid. Praha: F. Šimáček, 25.06.2017, 104(2), 275-277. ISSN 0009-0794.
25. SVOBODA, Ludvík. Z Buzuluku do Prahy. Praha: Mladá fronta, 1974.
26. УКРАЇNER ПО-РУССКИ. *Закарпатьє Ukraïner no-русски* [online]. 2021, 14. 1. 2021 [cit. 2021-5-6]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=aMU36JMYcpw&t=54s>
27. ГЕРОВСКИЙ, Георгий. ЯЗЫК ПОДКАРПАТСКОЙ РУСИ [online]. Москва, 1995, 88 s. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20170810210440/https://zapadrus.su/attachments/rusiny/gerovsky.pdf>
28. ДУЛИЧЕНКО, Александр. Письменность и литературные языки Карпатской Руси (XV-XX вв.): Вступительная статья, тексты, комментарии. Ужгород: Издательство В. Падяка, 2008, 908 s. ISBN 978-966-387-020-5.

29. Ми пам'ятаємо!: Закарпаття у роки Другої світової війни [online]. 2017 [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <https://vberz-osvita.gov.ua/news/07-01-04-05-05-2017/>
30. МИКИТКО СЫН АЛЕКСЕЕВ. *СТРИМ о русинском языке: русины Мигаль и Мария; Микитко, Милин* [online]. 2020, 22. 4. 2020 [cit. 2021-5-6]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=d3E7jUUgoVU&list=LL&index=23&t=123s>
31. ПЕТРОВЦІЙ, Иван. АНТОЛОГІЯ ДНИШНЬОЇ РУСИНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРЫ: Стихи, товмацтва, малюнки, анекдоты, пословиці, приговори, примовки, проклятя, заклія, лайки. Ужгород, 2009, 474 с.
32. Сайт писатіля Ивана Петровція: Фольклор: РУСИНСЬКІ ПРИКАЗКИ и ПОСЛОВИЦІ [online]. 2015 [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://petrovtsiy.jimdofree.com/фольклор/русинські-приказки-и-половиці/>

Sekundární literatura

1. BENEŠ, Edvard. Podkarpatsko a jeho vztah k Československu. 2. vyd. Praha: Česká expedice, 1996, 46 s. Podkarpatská Rus. ISBN 80-85281-37-6.
2. BUDÍN, Viktor. Podkarpatská Rus očima Čechů. Praha: Česká expedice, 1996, 78 s. Podkarpatská Rus. ISBN 80-85281-25-2.
3. Dokumenty o Podkarpatské Rusi. Praha: Česká expedice, 1997, 89 s. Podkarpatská Rus. ISBN 80-85281-49-X.
4. HOŘEC, Jaromír. Nedělitelná svoboda: Podkarpatská Rus. Praha: Společnost přátel Podkarpatské Rusi, 1992, 22 s. Podkarpatská Rus.
5. HOŘEC, Jaromír. První kroky svobody: (Podkarpatská Rus - 1918-1920). Praha: Společnost přátel Podkarpatské Rusi, 1999, 90 s. Podkarpatská Rus. ISBN 80-85281-58-9.
6. MAGOCSI, Paul R. Národ odnikud: ilustrované dějiny karpatských Rusínů. [1. české vyd.]. Užhorod: V. Paďak, 2014, 116 s. ISBN 978-966-387-092-2.
7. MAGOCSI, Paul R. Rusíni a jejich vlast. Praha: Čes.expedice, 1996, 70 s. ISBN 80-85281-34-1.
8. PEJŠA, Robert. Podkarpatská Rus v Československu 1919?1922: právní a politicko-spoločenské aspekty připojení Podkarpatské Rusi k Československu. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, 203 s. ISBN 978-80-246-3205-6.

9. Podkarpatská Rus: sborník hospodářského, kulturního a politického poznání Podkarpatské Rusi. Nové vyd. (reedice). Užhorod: Klub T.G. Masaryka, c2005, 330 s., [27] 1. obr. příl.
10. POP, Ivan. Podkarpatská Rus. [2. vyd.]. Praha: Libri, 2014, 190 s. Stručná historie států. ISBN 978-80-7277-530-9.
11. Pravda o Podkarpatsku. Praha: Česká expedice, 1994, 71 s. Podkarpatská Rus. ISBN 80-85281-41- 4.
12. RYCHLÍK, Jan a Magdaléna RYCHLÍKOVÁ. Podkarpatská Rus v dějinách Československa 1918-1946. Praha: Vyšehrad, 2016, 234 s. ISBN 978-80-7429-556-0.
13. Vznik ČSR 1918 a Podkarpatská Rus: (sborník z mezinárodní konference v Praze). Praha: Společnost přátel Podkarpatské Rusi, 1999, 142 s. Podkarpatská Rus. ISBN 80-85281-61-9.

Seznam obrázků

Obrázek 1

Wikimedia Commons contributors. File: Czechoslovakia I.png [online]. Wikimedia Commons, 9. říjen 2020 [cit. 2021-5-6]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:Czechoslovakia_I.png&oldid=485392282

Obrázek 2

УКРАЇНЕР ПО-РУССКИ. Закарпатьє Ukraïner по-русски. Youtube [online]. Youtube, 2021, 14. 1. 2021 [cit. 2021-5-6]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=aMU36JMYcpw>

Obrázek 3

МИКИТКО СЫН АЛЕКСЕЕВ. СТРИМ о русинском языке: русины Мигаль и Мария; Микитко, Милин. Youtube [online]. Youtube, 2020, 22. 4. 2020 [cit. 2021-5-6]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=d3E7jUUgoVU&t=122s>

Obrázek 4

СЕРНУЧКО, Oksana. Найдите повод, почему русины могут быть полезной темой? Menti [online]. Menti, 2021, 6.05.2021 [cit. 2021-5-6]. Dostupné z: <https://www.mentimeter.com/s/470fa2e212199b5b68ee30b38ac3f399/91c301d0d72a>